

laiškai LIETUVIAMS

1966

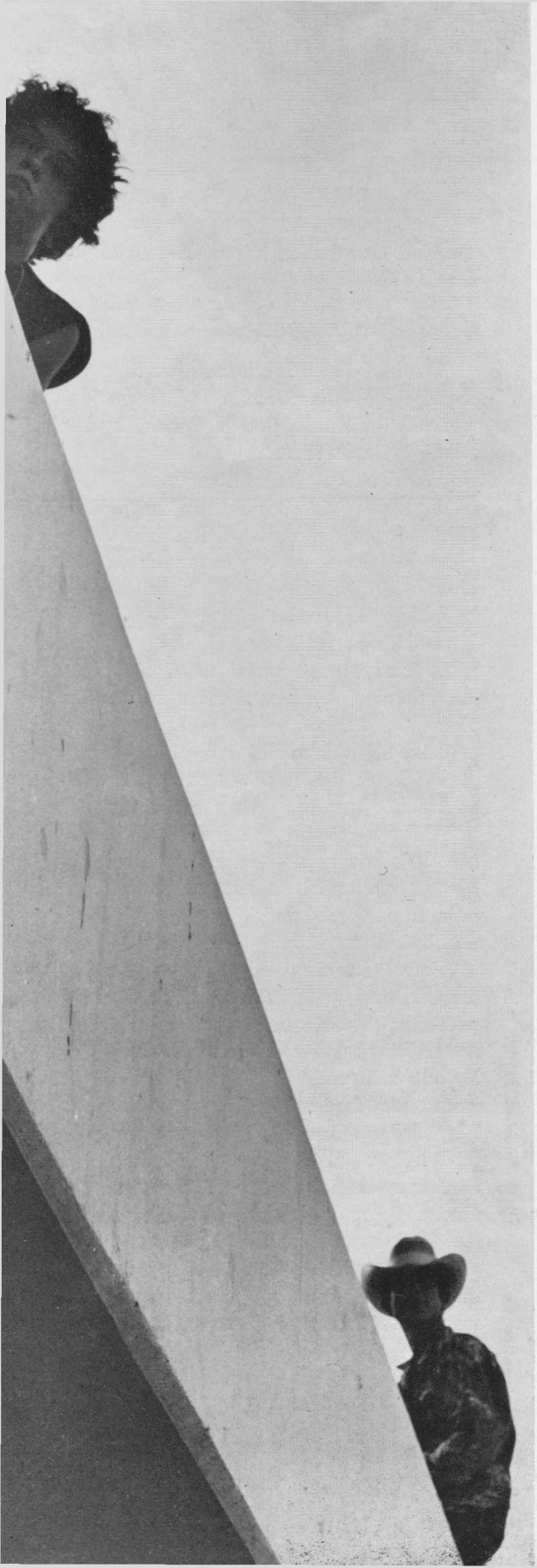
BALANDIS / APRIL

* * *	GYVENIMUI TEKANT	134
Sesuo M. Jurgita	ESAM ŽMONĖS — APSISPRĘSTI	136
F. Jucevičius	AR ŽMOGUS GALI SUKURTI GYVYBĘ?	138
K. Bradūnas	SUSITIKIMAS SU ČIURLIONIU	145
R. Kriaučiūnas	PSICHOTERAPIJA	146
A. Grauslys	MEILĖS SĄVOKA	151
R. Rastonytė	JAUNIMO ATSAKOMYBĖ	158
M. F. C. Caron	NENAUDOK LENGVŲ GINKLŲ	159
Br. Krokys	KAS KALTAS?	160
G. Ivaškienė	BESIRŪPINANT VAIKAIS	162
J. Medušauskas	PAS ARSO KLEBONĄ	163
	KATALIKAI IR PROTESTANTAI	
Vl. Ramojus	Bendravimo buvo ir anksčiau	168
K. Trimakas, S. J.	Santykiai religiniu pagrindu	169
A. L.	ATSINAUJINANČIOJ BAŽNYČIOJ: Bažnyčia Moderniajame Pasaulyje. Kunigas ir kardinolas Los Angeles	170
* * *	IŠTRAUKA IŠ ANAPUS	174
J. Venckus, S. J.	VĖŽYS IR VIRUSAI	175
	SKAITYTOJO ŽODIS	176

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Vyriausias redaktorius	Kęstutis Trimakas, S. J.
Vyresnysis redaktorius	Juozas Vaišnys, S. J.
Redakcijos nariai	Gediminas Kijauskas, S. J.
	Dr. Arūnas Liulevičius
Techninė redaktorė	Birutė Bulotaitė
Foto redaktorius	Algimantas Kezys, S. J.
Administratorius	Petras Kleinotas, S. J.
Viršelis ir vinjetės	Algirdo Kurausko
Adresas	2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636
Telefonas	REpublic 7-8400
Spaustuvė	Immaculata Press, Putnam, Conn.
	Prenumerata metams — 4 dol.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc. Yearly subscription $4.00, single copy 40¢. Entered as second class matter and 2nd class postage paid at the Post Office, Chicago, Ill. and additional office of mailing in Thompson, Connecticut.

laiškai LIETUVIAMS
Vol. XVII Nr. 4
BALANDIS / 1966 / APRIL

MARMURAS gulėjo ir laukė, kol, iš laužyklų išvežtas į saulę, apkabino žmones... savo kristalų sniegais, jų nerimstančia mėlyna žiežirba.

Henrikas Radauskas

GYVENIMUI TEKANT

■ Ar nekasa saviesiems duobę?

Menu žmogaus buities problemos neišsprendžiamos. Juo tik atvaizduojamos jas sprendžiančiųjų nuotaikos. Meną žmonės kuria ir sukurtą išgyvena pagal tai, kaip patys savo buities klausimą sprendžia.

Nuo sienos "medinio Kristaus" nukritimu prasidėjusi ir desperatišku šauksmu "mirtis nugalės" pasibaigusi katastrofoj žuvusiam Algimantui Mackui prisiminti akademija Čikagoje II. 26 tiksliai išreiškė jo paties poezijos nuotaiką — šaltą, šiurpulingą ir slegiančiai prieloškiančią.

Tikįs pomirtiniu gyvenimu, mirties šiurpą pajutęs, tai nevilčiai vidiniai prieštaraudamas, dar gali tą nuotaiką pakelti — net su pagarba ir skausminga užuojauta žmogui, pažadėtos ir išsiilgtos amžinybės nežinia ko beatsisakančiam.

O jei kas neturi to tikėjimo? Ar tas sukeltas mirties šaltis neverčia jį tame beviltiškume, bet kuo apsisvaiginus, užsimiršti ar net visai tą "absurdišką komediją" kuo greičiau užbaigti?

Savo išsikastoj duobėj mirti pasmerktą duobkasį vaidinusį aktorių tikįs gali po vaidinimo prašnekinti: "Tai ką, visgi išsikapstei iš anos duobės". Ir tai skambės ne tik su humoru, bet ir su gilia, žodžius prašokančia garantija.

Betgi netikinčiajam kieti žodžiai — "mirtis nugalės..., mirtis nugalės" — vėl ataidės: "Che, che... Išsikapstei, bet tik laikinai..."

Netikinčiojo neviltis tikintį gali kiek paveikti; netikintį — beginklį — ji turi visai susmugdyti. Ar tai tik nėra netikinčiojo sąmokslas prieš netikintį? Ar ir menu, kaip ir gyvenimu, jis nekasa saviesiems duobę?

Netikinčiojo neviltis mirties akivaizdoj tikintį gali priblokšti, bet ne perblokšti: tikėjime jis randa ramstį. Bet kur atsirems tas, kurs netiki? Ar netikinčiojo klaikus, beviltis šauksmas neturėtų susmugdyti kitą netikintįjį? Ar tai ne sąmokslas vieno prieš kitą? Ar ir menu, kaip ir gyvenimu — anot K. Ostrausko, viens kitam jie nekasa duobės?

■ Jaunimo spauda

Sunkiai išparduodamų jaunimo knygų išeivijoj išleista nedaug. Tuo tarpu jaunimo periodinė spauda dar ir dabar, kad ir retkarčiais sušluobuodama, tebepasirodo periodiškai laiko tiksenimo ritman.

Bendrai visam lietuviškam jaunimui skirto žurnalo neturime. Jaunimo organizacijos leidžia savo nariams skirtus laikraščius: ateitininkai — *Ateitį*, skautai — *Skautų Aidą*, akademikai skautai — *Mūsų Vytį*". Lituanistinės mokyklos išleidžia savo leidinius, kurių tarpe garsiausiai aidi Čikagos Aukštesniosios Lituanistinės Mokyklos *Tėviškės Atgarsiai*.

Visi tie laikraščiai yra ribotos apimties: mokykliniai leidiniai atsiduoda mokyklos suolo, ne jaunimo gyvenimo kvapu; *Skautų Aidas* skiriamas tik uniformuotam skautui. Kiek laisvesni — akademiškosios *Mūsų Vyties* puslapiai, *Ateitis* gi, prašokusi net pasistiebusį moksleivį, bando jį ir kitus sudominti daug kuo.

Pagal Jaunimo Metų programą balandžio mėnuo skiriamas jaunimo spaudai — ne tik ją platinti, bet ir pasvarstyti, ar ji eina tinkamu keliu. Ypač pasvarstytinas J. Kojelio siūlymas jaunimo žurnalus grąžinti jaunimui: "kad ne tik kiti per *Ateitį* juos galėtų mokyti, bet ir patys save visokeriopai ugdytų"; o *Skautų Aidu*, "žadinti jauno žmogaus iniciatyvą praktiškai veiklai" — šiuo atveju, pačiam galvoti ir rašyti (žr. "*Aidai*", sausio nr. 37-38 psl.).

Tai atsiekti reikėtų bent įvesti skyrių, kuriame būtų spausdinama jaunųjų laisva kūryba bei mintys jiems įdomiais klausimais.

■ Badas Indijoje

Indijai gresia badas — ne už dešimtmečio, bet šįmet. Kraštui kasmet priauga 11-12

milijonų žmonių, tačiau 1966 m. maistui skirtų grūdų derlius kris nuo pernykščių 86.5 milijonų tonų iki 76. Nederliaus priežastis — blogiausia sausra per šimtmetį. Pagalba Indijai reikalinga labai greitai ir dideliu mastu. JAV yra pažadėjusi javų Indijai — vien jų pervežimas kainuos 150 milijonų dolerių. Paulius VI kreipėsi į pasaulio katalikus aukų, skirtų kovoti prieš badą Indijoje. Iki vasario vidurio Vatikaną jau buvo pasiekę keli milijonai dolerių. Popiežius jau yra išsiuntęs apie šimtą sunkvežimių, kuriais bus išvežiojamas maistas badaujantiems. Katalikų šalpos darbas jungiamas su Bažnyčių Pasaulinės Tarybos vajum sukelti tris milijonus dolerių padėti badaujantiems Indijoje.

Pasitaiko neviltį keliančių balsų. Štai Roger Revelle, Gyventojų Studijų Centro direktorius iš Harvardo universiteto, pareiškė, kad jau gali būti pervėlu išgelbėti kelis milijonus badaujančių indų nuo mirties. Esą, Indijos transportacijos sistema taip neišvystyta, kad maistas badaujančių laiku nepasiektų. Šie žodžiai kažkaip labai gūdžiai skamba — per greitai nurašomas badaujantis žmogus. Atrodytų, kad jei yra įmanoma nuvežti bombas kelis tūkstančius mylių, tai turėtų būti įmanoma bėdos atveju nuvežti ir grūdų maišus. Badaujantį žmogų negali dėti ant svarstyklių kartu su ekonomijos interesais. Badaujantis brolis turi būti pavalgydintas — kitaip pats mūsų sotumas mus kaltins Dievo akivaizdoje.

■ ... kaip galiu padėti

Padėti badaujantiems žmonėms nėra vien valstybės vyrų ir ūkio specialistų darbas. Prie šio darbo gali prisidėti kiekvienas mūsų taip, kad jojo įnašas būtų tikrai juntamas.

Gavėnios metu buvo renkamos aukos Katalikų Šalpos Tarnybos veiklai paremti. Kita sėkminga šalpos organizacija yra CARE, kuri Vokietijoje pokario metu daugeliui iš mūsų, tremtinių padėjo.

CARE šiandien ne tik pavalgydina 37 milijonus žmonių kasdieną, bet taip pat skleidžia daržovių sėklas ir ūkio įrankius.

Iš dėkingumo Dievui už suteiktas gėrybes galėtume pasiųsti vieną, kitą dolerį. Už mūsų paaukotą vieną dolerį CARE nusiųs maisto siuntinį į užjūrius mūsų pageidaujamam kraštui. Už du dolerius CARE išsiųs sėklų siuntinį, iš kurio žmonės galės išauginti daugiau kaip tūkstantį svarų daržovių. Kiti CARE siuntiniai susideda iš ūkio įrankių, mokyklos reikmenų, vaistų. CARE adresas: CARE, 660 First Avenue, New York 10016.

■ Bažnyčia Pietų Amerikoj

The New York Times dienraštyje kovo 13 d. Arthur J. Olson įdomiai aprašo Katalikų Bažnyčios besikeičiantį veidą Pietų Amerikoje. Jo nuomone, prieš 15 m. nebūtų įmanoma nė svajoti, kad Bažnyčia imsis tokios iniciatyvos kaip šiandien. Tuo metu ji buvo linkusi palaikyti turtingųjų žemės savininkų luomą; šiandien ji stovi neturtingųjų pusėje.

Pavyzdžiu tebūna kunigas Santiago MacGuire. Prieš trejus metus jis buvo paskirtas į vargingą parapiją Druskos Laukuose, skurdžiame darbininkų kvartale prie Rosario, Argentinoje. Kadangi aukštesniųjų klasių atstovai, įskaitant kunigus, retai kada neturtingesniųjų maloniai sutinkami, tėvas MacGuire pasidėjo savo sutaną ir prisistatė kaip "dar vienas naujas kaimynas". Kelių savaičių bėgyje naujasis klebonas įtikino savo 6000 parapijiečių, kad prie jų prisidėjo draugas. Šiuo metu tėvas MacGuire yra Druskos Laukų kunigas, daktaras, slaugė, patarėjas ir neoficialus burmistras. Vienas prekybininkas padovanojo tėvui MacGuire namą, kad šis turėtų padoresnę pastogę. Namas tuoj pat tapo patalpomis mokyklai. Kadangi trisdešimt metų miesto vadovybė tūpčiojo, neįvesdama kanalizacijos į Druskos Laukus, tėvas MacGuire suplanavo ir įvedė improvizuotą kanalizacijos tinklą. Kada miesto vyriausybė grasino įsikišti, vietiniai žmonės su lazdomis saugojo kunigo įdėtus vamzdžius. Miestas buvo priverstas sujungti Druskos Laukų kanalizacijos sistemą su paties miesto.

Per paskutinį dešimtmetį Pietų Amerikoj įvyko didelė permaina: Bažnyčia konkrečiai susirūpino žmonių socialiniais reikalais.

MES NEBESAME SAUGŪS, BET MES ESAME ŽMONĖS, PRIVERSTI APSISPRĘSTI

SESUO MARIJA JURGITA

SESUO MARIJA JURGITA, 25 m. amžiaus, priklauso Nekaltai Pradėtosios Mergelės Marijos Seserų Kongregacijai. Viena iš Putnamo mergaičių bendrabučio vedėjų ir lituanistinių kursų dėstytoja. 1965 m. Annhursto Kolegijoje baigė anglų literatūros, prancūzų kalbos ir pedagogikos studijas; ten studijavo ir lietuvių kalbą. Aktyviai reiškiasi skaučių veikloje. Vasarą dirba Kongregacijos seserų vedamosiose mergaičių stovyklose. Jos poezijos buvo atspausdinta "Draugo" kultūriniame priede, "Ateityje", "The Marian", "Waterbury Republican" ir kituose laikraščiuose. Apačioje spausdiname josios rašinį, "Laiškų Lietuviams" konkurso suaugusiųjų grupėje laimėjusi pirmąją ir vienintelę premiją.

Kadaise, nekartą tenka nugirsti, būdavo kiti laikai ir kiti žmonės. Žmonės buvo pastovesni, tvirtesni, žiną savo vietą. O dabar, apgailestaujame, pasauly chaosas: visi veržiasi, nepasitenkinę savąja būkle. Ir jaunimas kažkaip kitoks būdavo — tylesnis, rimtesnis, pareigingesnis.

Taip. Kadaise ir žemė stovėjo, o saulė ir kitos planetos aplink ją sukosi. Kadaise.

Yra visai kitokia savijauta žmogaus, manančio, kad jis stovi ant tvirtos žemės, kuriai saulė tarnauja, ir žmogaus, žinančio, kad tas mažas pasaulis sukasi, kad ir labai tvarkingai, didelėje, jam nevisai aiškioje visatoje.

Yra didelis skirtumas tarp savininko su minia pririštų tarnų (baltų ar juodų) ir darbdavio, priversto savo darbininkus (baltus ar juodus) gerbti.

Yra amžiai skirtumo — gal evoliucijos? — tarp jaunuolio, nesąmoningai sekančio tėvų pėdomis, ir jaunuolio, turinčio apsispręsti, kur eis.

Yra visai kas kita būti savo krašto ekonomine ir kultūrine dalimi ir priklausyti Tautai, neturinčiai žemės.

Žmonija būdavo skirstoma į gerus ir blogus, baltus ir juodus, turtingus ir vargšus, senus ir jaunus taip, kaip į "kadaise" ir "dabar". Ir vis vienas teisingas, kitas klaidingas: geri teisingi, nes jie nenuklydo; balti, nes jie valdo pasaulį; turtingi, nes svarstyklės jų rankose; seni, nes sulaukė rytojaus; praeitis, nes ji sulaukė savo ateities, o dabar nežinoma, ar kas šį amžių seks. Tai teisėtų ir pasmerktų kategorijos.

Ši diena, tokia nepastovi ir netikra, mums atvėrė naujus horizontus, savojo saugumo kaina. Jie seniai vieno ar kito pranašo regimi, tik dabar jie apima pasaulį. Tie horizontai jungia baltus ir juodus, senus ir jaunus, nes nebėra ramaus, tvarkingo pasaulio, užtikrinančio, kad geras liks geru; nebėra sistemos, laiminančios senatves dėl senatvės, ar jaunystes dėl ateities, nes ateities gali visai nebūti.

Naujieji horizontai, dieviškųjų Sparnų atskleisti, atveria prieblandą, kurioje geras gali blogam paduoti ranką ir ne vien nesusitepti, bet tuo pagerėti. Toj prieblandoj senas gali kalbėti su jaunu, neužmesdamas savo pažiūrų; jaunas gali veikti ir klysti ir rasti savo kelią, nenutraukdamas ryšio su praeitimi. Prieblanda sujungia.

Nebėra kategorijų, o tik viena, ieškanti tiesos dvasia, harmonijoje su lekiančiu pasauliu, su erdvėmis, su žmogaus neramia širdimi — neramia net, nors norėtume kitaip galvoti, kai viskas žemėje atrodė patogiai sutvarkyta.

Pasaulio akys yra pakeltos į horizontus, ir jaunimo pirmoji pareiga yra savo žvilgsnį ten nukreipti: nepasitenkinti dalykais, kaip juos rado — nemoralumą jis rado, diskriminaciją ir segregaciją rado, gal netvarkinguose namuose gimė. Jaunimui priklauso sunki ieškojimo našta. Jis gali sustoti ir pasitenkinti rasta aplinka, įkristi į vagą, švariame siuntinėly perteikti savo vaikams, ką rado. Arba jis gali nepasitenkinti, ieškoti, jausdamas pareigą surasti.

Todėl, jaunimo sekanti atsakomybė yra atsakymą — šių dienų atsakymą šių dienų pasauliui — rasti, o ne klaidžioti be tikslo. Judesys savaime dar nėra geras: kryptis jo vertę apsprendžia.

Suradęs, jaunimas turi atsakomybę atsakymą įvykdyti, kiek tik gali: visame pasaulyje, arba savo krašte; savo šeimoj, savo draugų tarpe; o pirmiausia, savo širdy ir savo gyvenime. Prie judesio ir krypties reikia harmonijos.

Ką gali ir turi jaunimas naujuose horizontuose rasti? Jis gali rasti Bažnyčią, ne prakeikimu valdančią, bet tiesa ir meile jungiančią; Bažnyčią, ieškančią — kaip ir jis — vis naujų būdų įkūnyti tą beribę Dvasią, kurios paslaptis mūsų amžiui ypatingai atskleista.

Jis gali rasti žmogų, kurio vertė nėra jo odos spalvoj, jo "tautybėj" ar "religijoj", bet jo rankų ir proto darbe. Ir tas žmogus, kaip ir jaunuolis, pats nežino, ar jis geras, ar blogas; tik, kad jis stengiasi, ieško, klysta ir tikisi rasti.

Jaunimas ieškos savo Tautos. Jis neras gintarinio smėlio, negirdės lakštingalos suokimo vakarais, nematys kryžkelės koplytėlės. Jis neras jam neretai nupiešto paveikslo. Jis gali rasti gyvą Tautos dvasią (kaip Sibiro maldaknygėj), mokančią kentėti ir atleisti. Jis gali pajusti laimę kovoti prieš išnaikinimą, kovoti už savo Tautos rytojų; jausti, kad jis savo Tautai reikalingas, būtinas, nepamainomas.

Jis ieškos namų. Namai jam nebus mūrinis pastatas, apsaugotas nuo ugnies ir įsibrovimo. Jo namai bus nuolatiniame pavojuje; jis turės remtis ne statybos stiprumu, ne materija, o meile ir ištikimybe.

Ir suradęs sau viziją, jaunimas turi savo rankomis iš jos sukurti sau ir ateičiai gyvenimą:

... Leisti surastai Dvasiai perkeisti jo vidų ir likti ištikimu meilei.

... Savo Tautai negailėti laiko, pastangų ir darbo, kad ir nepagerbto, nes kova tik atgal žiūrint romantiška. Ne vien palaikyti ir išlaikyti praeitį, bet kurti — rašyti, piešti, dainuoti, šokti.

... Savo namus statyti ant nepajudinamos sakramentinės uolos, kad niekas jų širdies tyrumo neaptemdytų.

Laisvo pasaulio svajonė turi jį uždegti drąsa kovoti Vietname, liudyti Sibire, diskutuoti universitete, veikti savo draugų tarpe, nebijoti savo vidaus kovos už tai, kas tikra ir realu: už tiesą ir gėrį.

Jei iššaukią horizontai teliks vizija, jis subyrės, sukriks, nes mintys atsiskirs nuo darbų. Jis paliks tada pasaulį suerzintą, nepajudintą. Jis bus ieškojęs, gal radęs, bet neįgyvendinęs — ir tokių jau yra per daug.

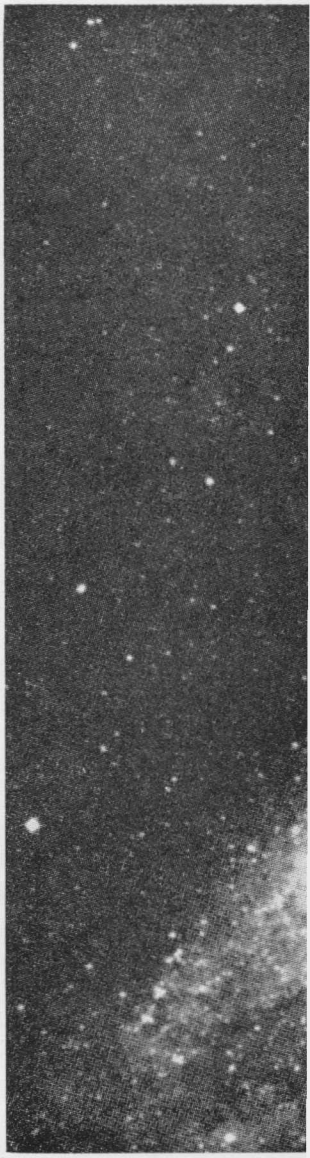
Todėl jaunimui reikia darbo, organizacijų, stovyklų, žygių, mokslo — visko, kas konkretu ir kas kasdieniška, kad jis duotų apčiuopiamų formų vizijai, kurią tik jaunieji ir šventieji regi.

Nebėra "kadaise" ir "dabar". Amžiai vienas kitą seka. Praeitis prinokino Dvasiai, kalbančiai mūsų kalba mūsų laikais. Mes nebesame saugūs, bet mes esame žmonės, priversti apsispręsti. Mes negalime tik įkristi, pasitenkinti, sukietėti. Mes esame judėjime ir turime surasti kryptį.

Tai yra jaunimo gyvoji atsakomybė dabar. Jos išpildymas nurodys ateities jaunuolių atsakomybę: ar jie galės toliau statyti tvirtovę; ar turės sugaišti, griaudami nevykusias pilis.

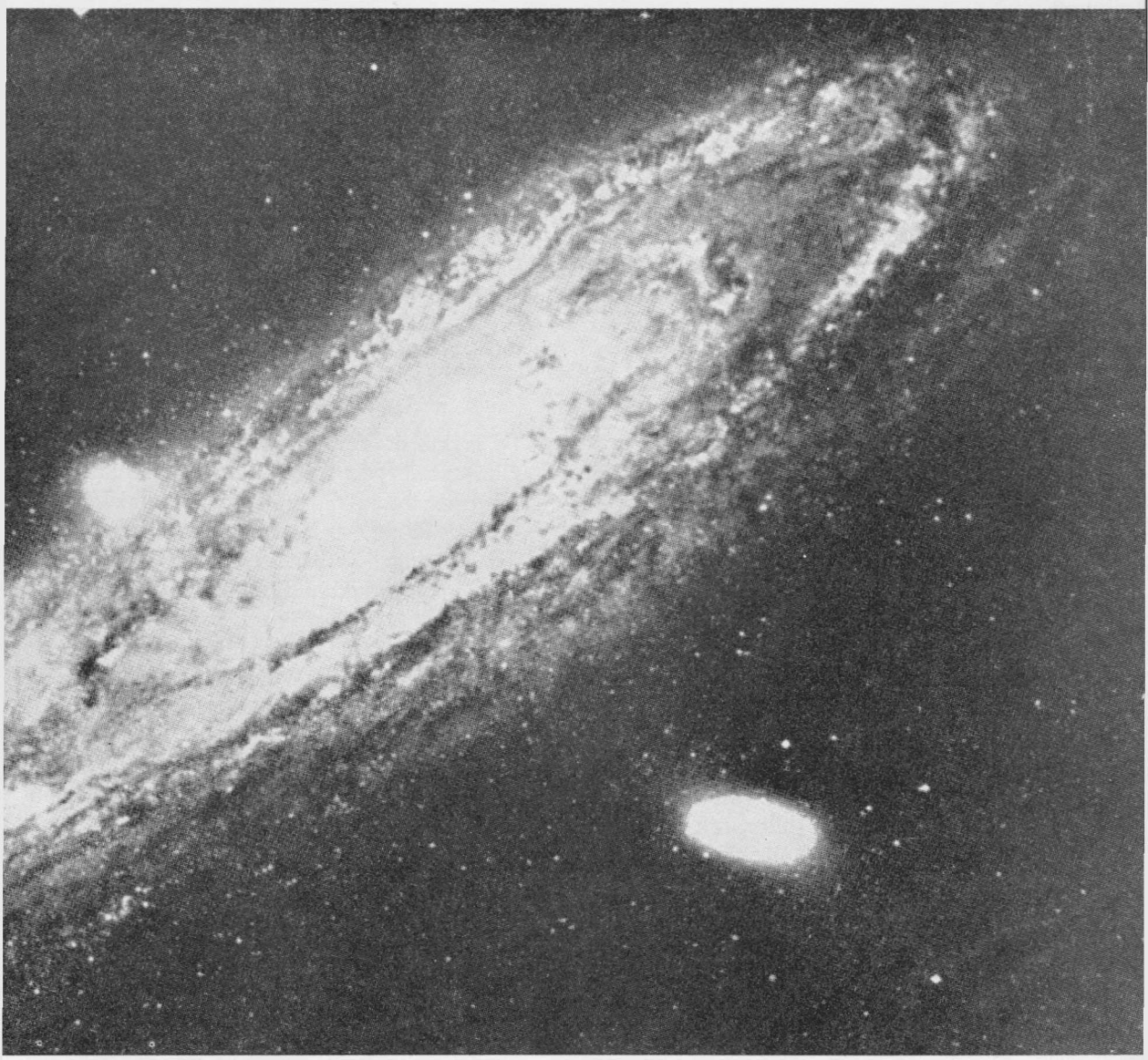
Ar žmogus galėtų sukurti gyvybę?

FELIKSAS JUCEVIČIUS

Kun. dr. Feliksas Jucevičius yra šv. Kazimiero lietuvių parapijos klebonas Montrealyje, Kanadoje. Teologijos doktoratą įsigijo Romoje Gregorianumo Universitete, o filosofijos magistro laipsnį Kanadoje.

Iš kur atsirado gyvybė? Ar ji buvo Dievo tiesioginiai sutverta, ar ji išsivystė iš negyvosios medžiagos? Ar vieną dieną žmogus galės sudaryti gyvosios medžiagos sintezę laboratorijoje? Tai skirtingi aspektai vienos problemos, kuri iškyla, kai žmogus mėgina nusakyti gyvosios medžiagos ir negyvosios medžiagos santykius. Žiūrint iš teoretinio taško, gyvosios medžiagos išsivystimo bei sintezės galimybės neslepia savyje jokio loginio prieštaravimo. Jos net tiesioginiai siejasi su biologinės evoliucijos samprata, kuri dominuoja šių dienų mokslinę panoramą. Aišku, tai moksliškai suformuluoti nėra lengva. Daugelis mano, kad vienam žmogui iš viso tai neįmanoma padaryti, nes jis turėtų būti kartu pajėgus matematikas, fizikas, chemikas ir gerai nusimanyti geologijoje ir paleontologijoje, geofizikoje ir geochemijoje, biologijoje ir biochemijoje. Kitaip sakant, jis turėtų aprėpti savo žvilgsniu dabartį ir praeitį, gyvosios medžiagos visumą ir jos paskiras formas, jos fizinę struktūrą ir joje vykstančius cheminius procesus. Štai kodėl

gyvybės kilmės bei jos sudarymo galimybės išsprendimas priklausys ne nuo vieno žmogaus, o nuo specialistų grupių, kurios turės dirbti kartu kaip teoretinėje, taip ir praktinėje plotmėje. Net ir tada nereikia tikėtis, kad bus išspręsti visi klausimai, nes daugelis svarbių detalių liks neprieinama protui.

Su gyvosios medžiagos klausimo pozitiviniu aspektu tampriai siejasi ir filosofinis. Kas yra gyvybė: komplikuotas medžiagos žaismas ar metafizinė enigma? Kur glūdi jos esmė? Teologijoje susiduriame taip pat su gyvybės klausimu. Ar mes turime tikėti genezės aprašymu, pagal kurį gyvosios būtybės buvo Dievo paskirai sutvertos? Ar gyvybės išsivystimo iš inertinės medžiagos galimybę galime sutaikyti su tvėrimo dogma? Ar Dievą begalėtumėm laikyti tvėrėju, jei vieną dieną žmogus sudarytų gyvosios medžiagos sintezę laboratorijoje? Visi šitie klausimai tampriai siejasi su krikščioniškąja pasaulio vizija, kuri daugiau ar mažiau dominuoja mūsų gyvenimą bei mūsų asme-

ninį užsiangažavimą. Štai kodėl atsakymai į juos nėra mums vien tik teoretiškai įdomūs, bet yra kartu egzistenciniai svarbūs.

Gyvybės klausimą svarstyti pozityviniai-empiriniu ir metafiziniai-teologiniu požiūriais reiškia ne ką kitą, kaip jį nagrinėti skirtingais metodais. Pozityviniai-empirinio metodo kalba yra faktų kalba, kurios kelrodis yra stebėjimas, bandymas ir loginė analizė. Filosofijos, kaip ir teologijos, kalba yra principų ir dogmų kalba, kuri vadovaujasi apriorinėmis kategorijomis arba kategorijomis, kurios savo prigimtimi yra transcendentinės. Štai kodėl žinojimas remiasi pozityviniai-empiriniu metodu, o tikėjimas, ar jis būtų filosofinės, ar religinės prigimties, — principais ir dogmomis. Niekas negali uždrausti žmogui turėti filosofinius bei religinius įsitikinimus. Ir mes žinome, kad kiekvienas juos turi ir daugiau ar mažiau viešai juos išpažįsta. Tačiau kokie jo įsitikinimai bebūtų ir kaip jais betikėtų, jis turi vengti jų pagalba aiškinti tikrovės reiškinius, kurie yra empirinės prigimties ir kaip tokie priklauso pozityviųjų mokslų sričiai. Praeitis rodo, kad filosofiniais bei religiniais principais pagrįsta tikrovės interpretacija buvo neretai klaidinga ir tai todėl, kad ji ignoravo tikrovės davinius. Todėl nenuostabu, kad mūsų dienomis mokslininkai nesišaukia pagalbon jokio kito vadovo kaip faktus ir bandymus, kai svarsto gyvybės klausimą. Štai kaip tuo reikalu pasisako J. H. Rush: "Gyvieji organizmai siejasi tikrai su apraiškomis, kurios šiuo metu dar neišaiškinamos žinomomis negyvosios medžiagos fizinėmis bei cheminėmis savybėmis. Štai kodėl kaip praeityje, taip ir dabar daugelis savaime prileidžia, jog gyvieji organizmai yra gyvi dėliai ko nors (sielos ar dvasios), kas nesiranda medžiagos organizacijoje. Šiuo metu niekas negali paneigti tos galimybės, ir nemaža aiškių davinių duoda tam pagrindo. Bet vis dėl to mes negalime nusakyti sielos ar gyvybinio principo net kaip hipotezės, nes jis reiškia kaip tik tai, ko mes nežinome apie gyvybę. Bet kokia hipotetinė būtybė, kuri nežinojimui duoda tik naują vardą, yra bevertė, nežiūrint, kaip įdomiai tai būtų pateikta. Objektyvinės patirties pasaulyje mes težinome tik medžiagą, padarytą iš keleto stadartinių dalių, ir pasėkas (kaip elektromagnetiniai laukai, spinduliavimas ir trauka), kurios siejasi su medžiaga. Tad gyvųjų sistemų nagrinėjimuose mokslas vengia priimti bet kokį nemedžiaginį veiksnį. Paprastai manoma, kad visos gyvybės apraiškos kyla iš medžiagos, iš kurios yra sudaryti organizmai bei jų aplinkos". (J. H. Rush, *The Dawn of Life*, 1957, 37-38 psl.)

2

Iš kur ir kaip atsirado gyvybė žemėje? Genezės knyga sako, kad Dievas sutvėrė augalus trečią dieną, žuvis ir paukščius — penktą dieną, o kitus gyvius ir žmogų — šeštą dieną. Žydiškoje bei krikščioniškoje tradicijoje išauklėti žmonės tikėjo tuomi per šimtmečius. Šiandien nedaugelis betiki šventraščio pasakojimu. Jau šito šimtmečio pradžioje *Commissio de re Biblica* leido žodį "diena" interpretuoti tiesiogine ir netiesiogine prasme. O enciklikos *Divino Afflante Spiritu* ir *Humani generis* beįpareigojo katalikus tikėti tik Dievą kaip visako tvėrėją, o kaip jis tvėrė — tai klausimas, kuris nebesaisto tiesioginiai mūsų tikėjimo. Tačiau reikia pripažinti, kad genezės pasakojimas buvo anksčiau aiškinamas raidiškai. Naujoji interpretacija prasiskynė sau kelią pamažu ir tai todėl, kad geologijos bei paleontologijos mokslų daviniai skelbė ką kitą.

Ką sako apie gyvybės pasirodymą šių dienų mokslai? Geologija nustato gyvybės pasirodymo žemėje chronologiją stratigrafinio ir paleontologinio metodų pagalba. Žemės sluogsnių laikotarpis bei jų padalinimai apsprendžiami remiantis jų santykių geometrija bei augmenijos ir gyvūnijos studija. Kuo augmenijos bei gyvūnijos pėdsakai ryškesni, tuo lengviau ir tiksliau nustatomi padalinimai. O kai pėdsakai suretėja, studija pasunkėja, ir padalinimai besiremia litologinių sluogsnių seka. Štai kodėl prieškambrinis laikotarpis, kuriame pasirodė gyvybė, menkai dar yra pažįstamas. Šitame laikotarpyje, kuris apima du ar tris milijardus metų, tikslesnes datas mėgina nustatyti šiandien fiziniu metodu, t. y. radioaktyvinių

medžiagų dezintegracijos greitumo pagalba. Kartu reikia skaitytis su galimybe, kad paleontologas gali visai nepastebėti gyvybės pėdsakų. Pirmieji organizmai buvo gležni kūnai, be skeleto, kurie plaukiojo ar plūduriavo vandens paviršiuje. Todėl jų pėdsakų išsilaikymo galimybės buvo labai menkos. Gyvybės lengvai atpažįstami ir tikri pėdsakai randami laikotarpyje tarp 700 ir 500 milijonų metų. Geriausiai paliudija tai anglies klodai, kurie susiformavo iš įvairių augalų. Tame laikotarpyje pasirodė taip pat pirmieji mikrokosminiai organizmai — bakterijos. Maždaug prieš tris ar keturis šimtus milijonų metų atsirado pirmosios žuvys, jūrų augalai, moliuskai ir kiti įvairūs amfibiniai padarai. Tarp 150 ir 130 milijonų metų užtinkami ropliai, dinozaurai, krokodilai ir pirmieji žinduoliai. Drambliai ir briedžiai pasirodė prieš šešis milijonus metų, o paskiausiai saulės šviesą išvydo žmogus, kurio kai kurie pėdsakai gal yra net vieno milijono metų senumo.

Kaip matome, gyviai atsirado žemėje ne visi iš karto, o palaipsniui. Tarp vienos ir kitos rūšies gyvių pasirodymo praeidavo keli ar keli šimtai milijonų metų. Šitai kaip tik davė akstino evoliucijos idėjai susidaryti. Evoliuciją reikia suprasti ne tik ta prasme, kad aukštesnės gyvių rūšys išsivystė iš žemesniųjų ir kad žmogus su savo intelektualinėmis, moralinėmis bei socialinėmis galiomis yra šito vystymosi atbaiga. Evoliucijos principas bendriausia prasme sako, kad pasaulis nėra kokia mašina, bet milžiniškas organizmas, kuris yra nuolatiniame tapsme ir pasikeitime. Štai kodėl Teilhard de Chardin laiko evoliuciją "visatos universaliniu dėsniu".

Tačiau paleontologų susuktasis evoliucijos filmas yra ribotas ir neaiškus. Paskirų laikotarpių paveikslas nėra ryškus. Jis stokoja dažnai daugelį svarbių detalių, nes laikas sunaikino ne tik jaunystės, bet ir senatvės pėdsakus. Pasikeitimai bei perėjimai nevisuomet leidžiasi suvedami į apibrėžtas struktūras. Nors galime susidaryti judesio vyksmo bendrą vaizdą, pastebėti pagrindinės tekmės didesnius išsišakojimus, bet kartu turime pripažinti, kad neretai praeities šydas pridengia tas vietas, kur pasirodė naujos ištakos. Aišku, tai nė kiek nepaneigia evoliucijos principo. Kai kam evoliucija tebėra dar tik hipotezė (taip galvoja ir *Humani generis* enciklika), kitiems tai yra faktas. Štai ką sako apie tai Teilhard de Chardin: "Teorija, sistema, hipotezė, evoliucija? Ne, bet daug daugiau kaip tai. Tai bendra sąlyga, kuriai turi nusilenkti ir paklusti visos teorijos, visos hipotezės, visos sistemos, jei nori būti suprantamos ir tikros. Tai šviesa, kuri nušviečia visus davinius, tai visus bruožus apimantis lankas — štai kas yra evoliucija" (*Le Phénomène humain*, 1955, 242 psl.). Gal nevisi šitos srities mokslininkai laikys Teilhard de Chardin mokslininku, bet jų didžioji dauguma sutiks su šituo jo teigimu. Lecomte de Noüy laiko evoliuciją stebuklu: "Biologui, kurie žino kaip stebėti gamtą, ji yra nuolatinis nuostabus šaltinis" (*Human Destiny*, 1956, 58 psl.).

Evoliucijos principas neiškeltų krikščioniškajai mąstysenai didesnių problemų, jei ji neslėptų savyje poligenizmo ir gyvybės iš inertinės medžiagos išsivystimo galimybių.

Kiek tai liečia pirmąją galimybę, mes prie jos ilgiau nesustosime. Tik priminsime, kad *Humani generis* nemato, kaip krikščionys galėtų apreikštąją tiesą sutaikyti su ta hipoteze, kurios atstovai skelbia, arba kad ant žemės buvo žmonių, kurie neparėjo iš Adomo, kaip visų tėvo, arba kad Adomas reiškia daugybę pirmųjų tėvų. O kokiai apreikštajai tiesai priešinasi evoliucija? Paprastai teologai nurodo krikščioniškąjį įsitikinimą apie žmogaus dievišką kilmę. Žmogus turi ne tik medžiaginę bei animalinę prigimtį, bet ir dvasinę sielą, kuri yra Dievo tiesioginiai sutverta ir kurios dėka jis gali pakilti iki savo tvėrėjo. Bet evoliucijos hipotezė labiausiai priešinasi gimtosios nuodėmės dogmai. Jei žmonija būtų išsivysčiusi ne iš vieno, bet iš daugelio žmonių, tai reikštų, kad būtų žmonių, kurių nesaistytų gimtosios nuodėmės tragedija ir tuo pačiu jie nebūtų reikalingi Kristaus atpirkimo.

3

Evoliucijos hipotezė yra taip pat atvira gyvybės iš inertinės medžiagos išsivystimo

klausimui, su kuriuo tampriai siejasi gyvosios medžiagos sintezės galimybė. Kad gyvybė galėjo išsivystyti iš negyvosios medžiagos, tai nėra mūsų laikų išsigalvojimas. Jau senieji indų raštai suvokia gyvybę kaip negyvosios medžiagos vystimosi išdavą. *Rig Veda* nurodo pirmuosius elementus kaip gyvybės šaltinį, o *Atarva Veda* laiko josios lopšiu okeanus. *Metafizikoje* Aristotelis kalba apie "spontaniškąjį gimimą". Vergilijus pasakoja, kaip bičių spiečius pakilo nuo maitienos. O Lukrecijui pati žemė yra visų gyvųjų motina. Tokie ir panašūs įsitikinimai turėjo savo pasekėjų net iki septynioliktojo amžiaus. Bet spontaniškojo gimimo teorijai mirtiną smūgį sudavė Louis Pasteur. Pereito šimtmečio viduryje jis įrodė puikiais argumentais, kad gyvieji organizmai jokiu būdu negali išsivystyti iš negyvosios medžiagos.

Šiandien niekas neabejoja Pasteur įrodymų absoliutiniu galiojimu. Mokslininkai sutinka, kad mikroorganizmai negali išsivystyti iš inertinės medžiagos. Bet jie nemano, kad tai reiškia, jog šitas klausimas yra galutinai išspręstas. Priešingai, nevienas biologas mano, kad jį galima studijuoti visai kitu metodu. Visų pirma galima prileisti galimybę, kad gyvybės pasirodymą bei jos vystimąsi apsprendė tam tikros fizinės bei cheminės sąlygos, kurias sudarė jaunosios žemės atmosferoje besirandančios šiluminės bei ultravioletinio spinduliavimo galios. Paskui jie tikisi surasti vienas po kito tas sąlygas ir jas pakartoti laboratorijoje, sudarydami organines medžiagas, kurios eventualiai turės vesti į biologiškai reikšmingo junginio pasirodymą. Šitoji naujoji hipotezė, kuri gyvybės šaltiniu laiko cheminius junginius, turi tam tikro panašumo su spontaniško gimimo teorija.

Ilgą laiką buvo manoma, kad organinės medžiagos negali būti sudarytos laboratorijoje. Jų atsiradimo priežastimi daugelis laikė vitalinį principą, kurį sutinkame gyvuose organizmuose. Štai kodėl buvo daromas esminis skirtumas tarp gyvųjų organizmų ir negyvosios medžiagos. Bet 1828 metais vokiečių chemistui Friedrich Wöhler pavyko susintetinti *urea* $CO(NH^2)^2$. Tai parodė, kad skirtumas tarp organinės ir neorganinės medžiagos nėra taip griežtas, kaip buvo manoma. Šitas skirtumas beveik visai išnyko, kai 1845 m. A. W. H. Kolbe susintetino acto rūgštis, o kiek vėliau Berthelot sudarė metaną iš anglies disulfido ir vandenilio sulfido. 1924 m. rusų biochemikas A. I. Oparinas sumaniais bandymais įrodė, kad iš tikrųjų nėra esminio skirtumo tarp gyvojo organizmo ir inertinės medžiagos. Gyvybė yra besivystančiosios medžiagos išdava. Kai kas gali sakyti, kad marksistas ir negali kitaip šito klausimo statyti. Bet lygiai taip pat galvoja vienas šito amžiaus didžiųjų spiritualistų — Teilhard de Chardin. Pagal jį, gyvybė yra epifenomenas medžiagos, kaip gyvybės epifenomenas yra mintis. Jis sako: "Gyvybė mokslinių bandymų šviesoje iškyla kaip komplimentiškumo medžiaginė pasėka" (*Le Groupe zoologique humain*, 1956, 16 psl.). Kad tarp organinės medžiagos ir inertinės medžiagos nėra esminio skirtumo, parodė kiti paskutiniaisiais metais padaryti bandymai. 1951 m. Melvin Calvin su savo bendradarbiais išgavo formiko rūgštį ir formaldehidą, kai perleido vandenį ir anglies dioksidą per Berkeley cyklotroną. Porą metų vėliau Stanley Miller sudarė animo rūgštis ir kitus organinius junginius, kuriuos randame gyvose medžiagose. Štai kodėl biochemikai neabejoja, kad jie vieną dieną susintetins nukleines rūgštis. Nors nuo šitų laimėjimų bus dar ilgas kelias iki gyvosios medžiagos sintezės sudarymo, bet vis dėlto mokslininkams tai duoda didelių vilčių, kad vieną dieną jie pasieks savo tikslą.

Šitų biocheminių laimėjimų šviesoje mes galime geriau suprasti naująją gyvybės kilmės filosofiją. Savo esmėje ji yra evoliucijos filosofija, kuri prileidžia biosferos uniją. Gamta yra vientisa visuma, kurią sudalome į įvairias šakas bei jas nusakome skirtingomis kategorijomis tik savo patogumo dėliai. O iš tikrųjų tie padalinimai yra dirbtini. Kokia bebūtų kiekybinė disproporcija tarp gyvojo organizmo ir inertinės medžiagos, abi šitos kategorijos tėra tik du skirtingi aspektai vienos ir tos pačios gamtinės tikrovės. Štai kodėl biologija laikoma šiandien ne kuo kitu kaip labai komplikuota fizika. Biochemikai suvokia paprastai gyvybės išsivystimą iš negyvosios medžiagos kaip penkialaipsnę evoliuciją. Pirmiausia susiformavo primityvūs organininiai junginiai. Po to sekė šitų junginių transformacija. Vėliau pasi-

rodė proteinai, t. y. baltymai, nukleoproteinai ir enzimai. Paskui susidarė struktūriniai vienetai ir cheminiai procesai, t. y. metabolizmas, ir pagaliau metabolizmo evoliucija. Kitaip sakant, gyvybė, arba savybės, kurios charakterizuoja gyvąją būtybę, apsireiškė kai tik medžiagos evoliucija pasiekė tam tikrą komplikuotumo laipsnį.

4

Kaip matome, nagrinėdami įvairius su gyvybe surištus klausimus, mes susiduriame su dviem dalykais: *moksliniu faktu*, kad gyvybė pasirodė žemėje prieš du ar tris milijardus metų, ir *moksline hipoteze*, kad gyvoji medžiaga galėjo išsivystyti ir, gal būt, gali būti išvystyta iš inertinės medžiagos. Ar ši pastaroji hipotezė gali būti sutaikoma su krikščioniškąja mąstysena? Atsakymas į šiuos klausimus gali būti dvejopos prigimties: filosofinės ir teologinės.

Pirmiausia susipažinkime su filosofiniu atsakymu. Amžių bėgyje daugelis mąstytojų mėgino išaiškinti bei nusakyti gyvybės prigimtį metafizinėmis kategorijomis. Ypač paskutiniaisiais amžiais gausėjo šiuo klausimu pasisakymai. Aštuonioliktame šimtmetyje Stahlio animizmas gyvybės paslaptį aiškino mąstančiąja siela, kuri suvokia ir realizuoja tikslus. Vėliau kiti išgalvojo vitalinį principą, kuris, nors ir ne psichologinės prigimties, skiriamas nuo fizinių bei cheminių galių. Taip galvojo Montpellier mokykla ir daugelis XIX a. vokiečių biologų su Driesch priekyje. Mūsų amžiuje buvo išgalvota kitų metafizinių faktorių gyvybės paslapčiai išaiškinti. Tik prisiminkime Bergsono *élan vital*, Cournot *plastinę galią*, von Mankow ir Morgue *hormé*, Teilhard de Chardin *intriorité*, kuri yra sąmonės sinonimas. Nei prie vienos iš šių metafizinių interpretacijų nesustosime, o nukreipsime savo dėmesį į Aristotelį. Jo pasisakymai tuo klausimu yra ne tik įdomūs, bet ir svarbūs, nes juo remiasi Tomas Akvinietis ir jo mokykla. Apskritai, gyvybės metafizinė samprata, kurią mes sutinkame katalikiškose mokyklose, yra perdėm aristotelinė.

Jei mes turėtume trumpai apibūdinti aristotelinę medžiagos ir formos dialektiką, tai reikėtų sakyti, kad ji yra bendrojo požiūrio arba pojūčių filosofija. Aristotelis mato, kad mineralai turi savo vidinę organizaciją bei išorinę struktūrą, kad augalai maitinasi ir auga, kad gyviai jaučia šilumą ir šaltį, šviesą ir tamsą, kad žmogus yra protaujanti būtybė, ir jis iš to viso pasidaro išvadą, kad šias skirtingas apraiškas iššaukia *kažkas* būtin. Bet kas yra tas "kažkas", jis nežino. Nežiūrint to, jis tam "kažkam" duoda "formos" vardą. Per daugelį šimtmečių žmogus pasitenkino aristoteliškuoju tikrovės aiškinimu. Jis buvo laikomas neginčijamu autoritetu, o jo filosofija svarbiausiu išminties šaltiniu. Tačiau šiandien dalykai yra radikaliai pasikeitę. Dabartinis žmogus nebepasitenkina tokiu žinojimu, kur nežinomi dalykai neaiškinami, o tik jiems duodami nauji vardai. Jis pasistatė sau tikslą nežinomus dalykus padaryti žinomais. Užsimojimas yra didelis, bet vertas jo, kuris sutvertas į Dievo paveikslą ir panašumą. Nemažiau dideli yra ir jo laimėjimai. Kiekvienas turi pripažinti, kad jis padarė tikrą revoliuciją žinojimo srityje. Kvantų ir reliatyvybės teorijos, kurios dominuoja šių dienų fizikos mokslus, davė visai naują medžiagos sampratą. Iš tikrųjų, modernioji fizika nieko nežino nei apie pirmąją medžiagą, nei apie substancialinę formą. Ji operuoja tik elektronais, protonais, neutronais ir kitokiomis subatominėmis dalelėmis, kurių tarpusavio santykiai išreiškiami skaičiais bei matematinėmis formulėmis. Štai kodėl aristoteliškasis hilemorfizmas atrodo šių dienų fizikui savos rūšies filosofinių sąvokų loginė sistema be realaus pagrindo gamtinėje tikrovėje.

Panaši išvada siūlosi, kai aristotelinei gyvosios formos sampratai mėginame duoti operacionalinę prasmę. Kaip toji forma, kuri duoda organizmui apibrėžtinybę, pasidaro gyvas daiktas? Tam klausimui Aristotelis neturi filosofinio atsakymo. Tai jis pats žino ir išeities ieško spontaniškojo gimimo galimybėje. O kas ji yra? Tai medžiagos savijudos galia. Aristotelis sako: "Natūralūs dalykai, kurie gali spontaniškai kilti, yra tie, kurių medžiaga gali save judinti taip, kaip sėkla paprastai ją išjudina" (*Metaphysics, VII*, 9). Tačiau lieka neaišku, kaip medžiaga gali save išjudinti, jei kitoje vietoje jis pats sako, kad viso judesio principas yra

forma? Juk ji yra aktas, t. y. judesys pilniausia ta žodžio prasme. Todėl būtų geriau sakyti, kad štai forma pasiekia tokį judesio laipsnį, jog ji staiga inertinę medžiagą padaro gyvu daiktu. Bet taip klausiman atsakyti reikštų ne ką kitą kaip jam duoti teatralinį *deus ex machina* finalą. Tai suprato Tomas Akvinietis ir jo mokykla. Aišku, jiems šitas sprendimas buvo nepriimtinas dar ir dėl to, kad jis sunkiai derinasi su genezės pasakojimu. Todėl jis sprendė jį ne metafizikos, o apreiškimo pagalba.

5

Krikščioniškoji tradicija sieja gyvybės kilmės, kaip pasaulio atsiradimo, klausimą su tvėrimo dogma. O ką ji pasako? Kad Dievas sutvėrė pasaulį iš nieko, kada norėjo, ne nuo amžių, bet laiko pradžioje. Bent taip sako Bažnyčios oficialieji dokumentai. Kitaip sakant, tvėrimo dogma pasako tris dalykus: pirmiausia absoliutinę tuštumą, paskui tveriantį Dievą ir pagaliau egzistuojantį pasaulį. Nors su šia tvėrimo samprata esame apsipratę nuo pirmojo katekizmo laikų, bet ją suprasti ir aiškinti nėra taip lengva, kai ji liečiama laiko ir amžinybės dialektikoje. Štai kodėl mes esame priversti tvėrimo klausimą perkelti į tą plotmę, kur Tvėrėjo ir tvarinio santykis sprendžiamas *priklausomumo perspektyvoje*.

Tomas Akvinietis sako: "Tverti reiškia identinę Dievo veiklą su jo esme ir jo santykį su tvariniu. Tiktai Dievuje santykis su tvariniu nėra realus dalykas, kai tuo tarpu tvarinio santykis su Tvėrėju yra realus santykis" (*Summa Theologica*, Ia, qu. 45 a. 3, ad I.). Tvarinys gauna viską iš Dievo. Jojo laisvė yra taip pat Tvėrėjo dovana. Ar šią tvėrimo sampratą galima sutaikyti su hipoteze, kuri sako, kad gyvoji medžiaga išsivystė iš negyvosios medžiagos? Atrodo, kad taip, nes ji nepaneigia nepriklausomumo principo. Visų pirma ji prileidžia jau egzistuojančią medžiagą, o tuo pačiu ir josios Tvėrėją. Antra, medžiagos fizinės ir cheminės savybės, kurių pagalba ji susidaro struktūrinę formą, pareina nuo Tvėrėjo. Bet prileisdami gyvybės išsivystymo galimybę, ar nepaneigiame Dievo intervencijos, kurią visados pabrėždavo krikščioniškoji tradicija? Atsakymas į šitą klausimą pareis nuo to, kaip suvoksime "intervenciją". Jeigu tai suvoktume kaip tiesioginį įsikišimą, be kurio pats vyksmas būtų neįmanomas, tai aišku, kad mūsų hipotezė neprileidžia tokios intervencijos. Jeigu ją suprasime kaip nuolatinį netiesioginį veikimą, tai gyvybės išsivystymo hipotezė, kaip biologinė evoliucija apskritai, josios nepaneigia. Kaip jau pats žodis sako, evoliucija yra ne susitvėrimas, o išsivystimas to, kas Dievo yra sutverta. *Evoliucija yra, galima sakyti, vienas tvėrimo aspektų*. Ar tai galėtume sakyti apie gyvosios medžiagos padarymą? Aišku, kad tai nebūtų sutvėrimas. Organinių medžiagų susintetinimas esminiai nesiskirtų nuo sintetinių medžiagų padarymo. Iš tikrųjų, gyvosios medžiagos sintezė būtų pirmykštės evoliucijos pakartojimas, arba gyvybės iš inertinės medžiagos išsivystymo nukopijavimas laboratorijoje. Aišku, klausimas įgautų kitą aspektą, jei susintetintoji gyvoji medžiaga slėptų savyje tolimesnio vystymosi galimybes. Tokiu atveju, žmogus jei ir negalėtų buti laikomas tvėrėju, tai jis tikrai užsitarnautų tvėrimo akto dalininko vardą.

Bet ar gyvybės išsivystymo iš negyvosios medžiagos, ar gyvosios medžiagos susintetinimo galimybės prileidimas neveda į dvasinio prado sutapatinimą su medžiaga, t. y. josios visišką paneigimą? Kas taip galvotų, mūsų manymu, klystų, nes netiesioginiai prileistų gyvybės bei dvasios tapatybę. O taip iš tikrųjų nėra. Šitos dvi kategorijos pažymi du vienas nuo kito skirtingus pasaulius. Ar krikščionybė nemoko, kad dvasia yra nesugriaunama, o tuo pačiu ir amžina? O iš kitos pusės, ar gamtinė tikrovė nepaliudija, kad gyvosios medžiagos dezintegruojasi, t. y. gyvybės miršta ir išnyksta? Todėl jeigu prileistume dvasios bei gyvybės tapatybę, mes netiesioginiai prileistume, kad kaip gyvybė, taip ir dvasia miršta. Be to, iš gyvybės sutapatinimo su dvasia sektų, kad visa, kas yra gyva, yra taip pat dvasia. O tai tikrai vėl prieštarautų krikščioniškai tradicijai, kuri aiškiai pabrėžia ne tik dvasios nepriklausomumą nuo medžiagos, bet kartu žmogiškosios dvasios unikumą, t. y. jos skirtingumą nuo viso to, kas yra inertiška ar gyva ant žemės. ***

TEBŪNIE

(Iš "Pasaulio sukūrimo" ciklo)

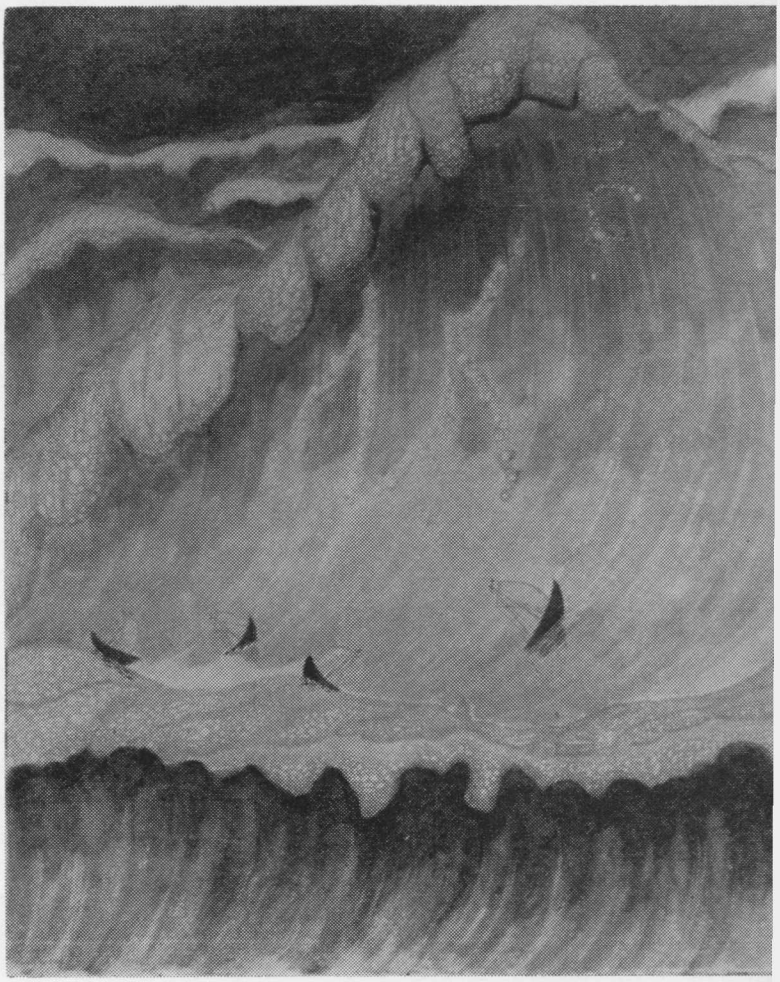
Kur tu dėsi
Saulę, žemę ir vandenį? —
Sudegins, užkas, nuskandins.
Bet tu palieti
Sunarpliotą chaoso audinį,
Ir viską baisiai įskaudini,
Tardamas: Tebūnie!

Ir girdžiu,
Kaip akmenys trata,
Ir jaučiu,
Kaip įtampa virpa dvasia,
Ir matau,
Kažkas brėžia degantį ratą
Juodose
Gelmėse.

Ir pliūptelia vyzdžiuose liepsnos,
Pavirsdamos drobe žalia —
Leisk man būti šalia,
Pirmaprade Ugnie,
Kai širdis drebėdama šaukia!
Tebūnie!
Tebūnie!

SUSITIKIMAS SU M. K. ČIURLIONIU

KAZYS BRADŪNAS

JŪROS SONATOS FINALE

Prieš įbingusios jūros pyktį,
Mirties ir gyvybės kaina,
Veržiuos tavęs pasitikti,
Kurios negana

Nei žemėje, nei vandenų platybėje,
Nei ugnies pelenuos — — —
O štai! — ji kaip lašas kybo
Virš mano galvos,

Ji kaip tvinkstanti ašara krenta,
Didėdama džiaugsmo siaube,
Ir užbaigia apeigą šventą
Amžinybe.

PSICHOTERAPIJA – PAGALBOS PROCESAS

ROMUALDAS KRIAUČIŪNAS

Romas Kriaučiūnas ruošiasi psichologijos daktoratui Washingtono Universitete St. Louis, Missouri. Kaipo štabo psichologas, porą metų dirbo Manteno Valstybinėje ligoninėje, Manteno, Ill. Priklauso Illinois Psichologų bei Geortologijos Sąjungoms.

"Po to, kai baigiau universitetą, negaliu apsispręsti. Jau, rodos, nutariau gauti darbą arba vesti savo sužadėtinę, bet žygio nesiimu. Jaučiuosi kažkaip susimaišęs..."

"Daug dalyvauju visuomeninėje veikloje taip, kad dažnai įeinu į įvairias valdybas. Paskutiniu laiku pastebėjau, kad nesvarbu su kuo dirbčiau, anksčiau ar vėliau su visais susipykstu. Jaučiu, kad valdybų nariai pradeda manęs vengti. Aš to nenoriu, bet jaučiuosi bejėgis save apvaldyti..."

"Mūsų dešimties metų sūnus nekenčia mokyklos ir nesimoko, nors ir yra gabus. Jis tik stumdosi iš kampo į kampą. Mes jį ir į specialią mokyklą buvom patalpinę, bet veltui. Nežinom, ką toliau daryti..."

"Lietuvoje turėjau svarbias pareigas. Komunistams atėjus, slapsčiausi, o prieš jų antrą okupaciją pasprukau į Vakarus. Viskas buvo tvarkoj, bet per paskutinius kelis metus pastebėjau, kad mane kas tai pradėjo sekti. Maišydamas pėdas, krausčiausi iš miesto į miestą, bet tais agentais negaliu atsikratyti. Į policiją eiti bijau, nes ten irgi gali komunistų agentų būti. Nusipirkau ginklą, nes jaučiu, kad tykoja mane pagrobti..."

Kiekvienas turime kasdieninių rūpesčių, tačiau yra skirtumas tarp sunkumų, kuriuos patys galime išrišti, ir tų, kurie mus daugiau supainioja. Kartais gali atrodyti, kad problema jau išspręsta, bet netrukus pamatome, kad ji vėl grįžus. Giminės, draugai ar bendradarbiai gal ir yra bandę padėti, bet jų pastangos lieka be vaisių. Šiais laikais akligatvyje atsidūrę dažnai kreipiasi į vadinamas pagalbos profesijas, naudojančias psichoterapijos metodą.

Psichoterapija yra gan plati sritis, kuriai priklauso patarimai, asmeninė, grupinė, vaiko, šeimos terapija ir psichoanalizė. Dažnai psichoterapija yra apibūdinama kaip gydymo būdas, lyg tai būtų pagalbos teikimas pasyviam ligoniui. Tiksliau ją būtų apibrėžti kaip gydymo procesą, kur vie-

nas asmuo bando padėti kitam suderinti jo jausmus, nusiteikimus ir elgseną. Padedant atpalaiduoti emocinę įtampą, kartu pakeliamas ir asmeninis našumas. Kaip netrukus matysime, yra visa eilė būdų šiam tikslui atsiekti.

EMOCINIAI SUNKUMAI AMERIKOJE

Apytikriai kas ketvirtas amerikietis prisipažįsta esąs turėjęs sunkių emocinių problemų, reikalaujančių profesinės pagalbos, o kas septintas tokios pagalbos yra ieškojęs. Taip skelbia Protinių Ligų ir Sveikatos Bendrinė Komisija, kuri yra pravedus plataus masto apklausinėjimus šiame krašte. Dalis šio straipsnio žinių yra paimta iš tos komisijos paskutinio pranešimo JAV kongresui, vėliau išleisto atskira knyga ("Action for Mental Health", 1961). Pranešime sakoma, kad tarp suaugusiųjų, kurie ieškojo pagalbos, 42% pirmiausia kreipėsi pas dvasiškį, 29% pas šeimos gydytoją, 18% pas psichiatrą ar psichologą, o likusieji į socialinę agentūrą ar santuokos kliniką. Dažniausia pasitaikančios problemos sukosi apie šeimą, tarpasmeninius santykius ir vaikus. Iš šalies žiūrint, jie buvo daugiau ar mažiau "normalūs" žmonės, sugebą veikti savoje aplinkoje ir bendruomenėje.

Šalia jau minėtų, apie trys ketvirčiai milijono amerikiečių yra psichiniai sergančiųjų ligoninėse. Bendrai imant, psichiniai ligoniai užima apie pusę visų ligoninių lovų, nors ir ne kiekviena ligoninė turi psichiatrijos skyrių. Aritmetika susibalansuos atsimenant, kad yra keli šimtai ligoninių vien psichiniai sergantiems su keliais tūkstančiais pacientų kiekvienoje. Yra taipgi apskaičiuota, kad dar kiti trys šimtai tūkstančių asmenų yra reikalingi neatidėliotinos ligoninės priežiūros, bet jos negauna.

Psichinės ligos ir emocinės problemos nėra retenybė. Daviniai parodė, kad vien JAV Antrojo pasaulinio karo metu daugiau kaip aštuoni šimtai tūkstančių pašauktųjų naujokų buvo atmesti dėl psichinio pobūdžio trūkumų; 43% visų vėliau atleistųjų buvo pripažinti netinkami karinei tarnybai dėl tos pačios priežasties. Apskaičiuojama, kad šiame krašte yra apie penki milijonai alkoholikų. Kasmet papildoma dvidešimt tūkstančių savižudybių, nors Amerika šioje kategorijoje nėra tarp pirmųjų. Emociniai sunegalavimai yra svarbus faktorius ne tik šiose tragedijose, bet taip pat ir narkotikų vartojime, prostitucijoje, nusikaltimuose ir pan. Emociniai sunkumai padažnina nelaimes darbuose ir keliuose. Jie sumažina darbo tikslumą ir našumą.

KLAIDINGOS SĄVOKOS APIE PSICHOTERAPIJĄ

Nors žmonės ir domisi psichologija, tačiau asmenys su emociniais sunkumais retai ieško profesinės pagalbos, nebent tie sunkumai pasidaro nebepakeliami.

Psichoterapija emocinėms (nuo protinių ligų praktiškai besiskiriančioms) problemoms yra palyginamai nauja profesija. Nevienas yra įsitikinęs, kad terapistai yra tik "durniams". Todėl ieškoti psichologinės pagalbos būtų lygu prisipažinti, kad "nevisi namie". "Aš tik nervuotas, o ne išprotėjąs", kartais girdime skausmingą paneigimą.

Daugelis mūsų buvome užauginti ir išauklėti su įsitikinimu, kad kiekvienas turi pats sugebėti savarankiai susitvarkyti su iškylančiais sunkumais. Kada suklumpame, labai sunku nesėkmę sau priskaityti. Daug lengviau kaltinti Joną, Petrą ar Jokūbą. Esame įpratę savo silpnybes slėpti ir stengiamės pasirodyti drąsuoliais.

Pastebėta, kad yra visuotinė baimė įsivelti į nežinomą situaciją. Iš vienos pusės mes gal ir norėtume save ir savo gyvenimą pakeisti, kadangi jis darosi nepatenkinantis, tačiau tuo pačiu bijome pasikeitimo. Ką gi tas "galvos specialistas" mums padarys? Amerikiečiai turi žodžių junginį — "headshrinker", kuriame atsispindi ta baimė. Baimė būti pažemintam, baimė būti pakeistam nepageidautina kryptimi, baimė nesuprantamos ir paslaptingos jėgos. Ši baimė gimininga primityvių žmonių baimei, nukreiptai į raganius ir burtininkus. Šios baimės ir nesupratimai yra dažnesni pas žmo-

nes, kurių ekonominis standartas yra žemas ir kurie yra išaugę kaimuose ir miesteliuose. Antra vertus, vidutinių pajamų miesčionys, kuriems terapijos kaina yra įkandama, kartais net didžiuojasi, kad jie naudojasi psichoterapine pagalba. Abi šios pažiūros nėra sveikiausios.

Pažiūra, kad psichinės ligos atneša negarbingą dėmę, yra atėjusi iš tų laikų, kada buvo tikima, kad bepročiai yra velnio apsėsti. Vietoj užuojautos, kuri paprastai rodoma fiziniams ligoniams, sunki psichinė liga sukelia antagonizmą šiaip normaliuose žmonėse. Iš kitos pusės, psichinių ligų aukos dažnai atstumia besistengiančius jiems padėti ir tampa nesugyvenamais. Reikia tačiau suprasti, kad tokie ligoniai yra per sunkiai sergą, kad vieni patys galėtų išlaikyti emocinę lygsvarą.

Per metų metus visuomenė buvo juos atmetus. Net ir profesiniuose sluogsniuose vyravo įsitikinimas, kad psichiniai ligoniai buvo nepasiekiami. Dabar tokios nuomonės jau atsisakyta, ir daugelyje ligoninių bandoma pritaikyti psichoterapijos metodą protiniams ligoniams.

Nors psichinių ligų priežastys dar vis neaiškios, tačiau pažiūros į šias ligas keičiasi optimistiškon pusėn. Raminantieji vaistai ne tik daug padėjo apvaldyti kad ir suerzintus pacientus, bet tuo pačiu padarė juos imlesniais ir kitokiam gydymui. Dėka tokių vaistų daugelis dabar gyvena savo namuose, iš kur gali lankyti psichoterapijos klinikas. Jie yra skatinami grįžti į savo darbus ir draugų būrį.

Galima teigti, kad spraga tarp protinių ligonių ir visuomenės pradeda siaurėti. Iš tikro, nėra griežtos ribos, kuri dalintų sveikus ir ligonius, nebent buvimą ligoninėje skaitytume tokia riba. Protinės ligos gali svyruoti nuo, palyginti, lengvų emocinių sunkumų, kurie turi įtakos kasdienybei, bet ją nesupainioja, iki beprasmio ir kraštutinio elgesio, reikalingo ligoninės priežiūros. Situacija yra panaši į fizines ligas, kurios irgi svyruoja nuo paprastų slogų iki kritiško širdies priepuolio.

Yra išmintinga ieškoti pagalbos prieš sunkumams susikraunant. Pasikalbėjimas su kvalifikuotu asmeniu problemai tik iškilus gali sumažinti nemalonią įtampą, tuo išvengiant didesnių komplikacijų vėliau. Netikslu prileisti, kad, jei asmuo pats nesugeba sunkumų išrišti, tai jis yra arba silpnavalis arba beprotis. Tik nedaugelis, nors ir kaip išmintingi bebūtų, tesugeba savo problemas visapusiškai įvertinti, nes pačiam įsivėlus yra sunku turėti reikiamą perspektyvą. Nenuostabu tad, kad žmonės, įskaitant ir terapistus, naudojasi profesine pagalba savo sunkumams išrišti. Nuspręsti ieškoti pagalbos nėra lygu pripažinti savo paties visišką nepasisekimą. Priešingai, dažnai tai yra pirmas žingsnis į pozityvų problemos išrišimą. O reikia daugiau drąsos problemai pripažinti, negu jai paneigti.

Psichoterapija yra tiek artima gaspadoriškam galvojimui, kad daugumas pacientų lengvai supranta, apie ką reikalas eina. Juk nesunku suvokti žiauraus tėvo ar atstumiančios motinos įtaką į asmens emocinį išsivystymą, nors specialisto patarnavimas ir būtų reikalingas tai įtakai apvaldyti. Kiek kitokia situacija yra su paciento atsinešamais lūkesčiais ir prielaidomis.

GALAS SVAJINGAM GALVOJIMUI

Daugumas ieškančiųjų psichologinės pagalbos su savim atsineša kai kurių netikslių prielaidų. Kai kurie tikisi greito, tiesiog magiško pagijimo. Tokių troškimas yra šlietis prie stipresnio ir galingesnio už save. Jie psichoterapistą įsivaizduoja kaip antžmogį, kuris niekuo nesibaimina, nei nesisieloja, nei neserga ir kuris visada sugeba savo ir kitų problemas sutvarkyti su neklystamu sugebėjimu. Daugelis taipgi tikisi, kad jis atidengs vieną visų sunkumų priežastį ir tada pasakys, kaip tuo atsikratyti. Jie tikisi, kad terapistas ne tik atliks viską, kas reikalinga, bet dar ir garantuos pasisekimą.

Gali užtrukti ilgesnį laiką, iki pacientas atsisakys tokių svajonių. Anksčiau ar vėliau jis turės susigyventi su mintimi, kad psichoterapija nėra stebuklas nei terapistas stebukladaris. Į terapiją turėtų būti žiūrima kaip į vieną paciento augimo eigos tarpsnį. Terapija suteikia galimybę pajusti emocinį atsipalaidavimą, kuris padės tolimes-

niam augimui. Tas atviras augimas ir yra tas "vaistas".

Nors terapistas yra paruoštas atpažinti sunkumus tarpasmeniniuose santykiuose ir moka juos derinti, tačiau jis, kaip ir kiekvienas kitas asmuo, turi savo laisvalaikį, savo nerimo ir nežinios momentus. Pasimetęs pacientas kartą apkaltino savo terapistą, kad pastarasis nėra atviras ir nesidalija savo žinojimu. Be išsisukinėjimų terapistas prisipažino, kad supratimo, kurio nesidalinąs, dar neturi. Pacientą tas atsakymas giliai apvylė. "Tik kiek vėliau aš pamačiau, kad jis tikrai nuoširdžiai atsakė, o aš buvau klaidingai įsitikinęs jo visažinojimu".

BENDRAS DARBAS

Įsisenėję emociniai sunkumai turi ne vieną priežastį, bet visą šaknyną priežasčių. Atidengti tas susinarpliojusias šaknis ima laiko ir darbo — paciento ir terapisto darbo. Kada jos esti atidengtos, terapistas nesiūlo jokio recepto. Greičiausia pacientas jau yra kentėjęs nuo nevieno patarimo. Šeima ir draugai, be abejo, visą laiką jam sakydavo ką daryti. Ne recepto prirašyme šuo pakastas. Pagrindinis terapijos tikslas yra padėti pacientui užaugti iki to taško, kada jis pats sugebės daryti sprendimus ir juos įgyvendinti. Tas neatsiekiama per valandėlę, o gali užtrukti mėnesius ar net keletą metų.

Joks terapistas negali sąžiningai užtikrinti rezultatų. Psichoterapija taipgi nėra visagalintis įrankis emocinėms problemoms rišti, nors kai kurie entuziastiški praktikantai su tuo ir nesutiktų. Atsiminkime, kad ir chirurgija visų fizinių ligų nepagydo.

Per eilę pasikalbėjimų, kurie yra pagrindinis terapijos laidas, iškyla daug dalykų. Jų pagrinde yra asmens santykiai — vaikystėje su tėvais, broliais, seserimis, šiuo metu su draugais, vyru ar žmona, vaikais, viršininkais, kaimynais ir kitais. Praeities ir dabarties atsitikimuose atsisklaidžia gilesni jausmai ir intencijos (motyvacija) šiuose svarbiuose santykiuose. Tą patį būtų galima pasakyti apie sapnus, svajones, atsitiktinus posakius, dalykus, kuriuos pakartotinai užmirštama atlikti, reakciją į terapistą ir netikėtus minčių posūkius, išplaukiančius iš nevaržomo ir "laisvo" kalbėjimo.

Freudas dar šio šimtmečio pradžioje atrado, kad kada asmuo bando tvarkytis su vidinėmis įtampomis, palaidos mintys, išviršiniai nesirišančios su kalbamuoju dalyku, ilgainiui atskleidžia tikrąją sunkumų priežastį. Pagal Freudo sukurtą metodą, asmuo yra prašomas sekti pagrindinę psichoanalizės taisyklę: pasakoti viską, kas tik ateina į galvą, nesvarbu kaip smulkmeniškos, neracionalios ar gėdingos tos mintys būtų.

Asmuo dar vaikystėje pasąmonėje "pameta" tuos aspektus, kurie jo tėvų buvo įkalti kaip blogi. Terapijoje, norint atidengti tuos užgniaužtus dalykus, reikia stoti akis į akį su pirminiais konfliktais, kurie rišosi su baime, kad tėvai nustos mylėję. Tai yra gan skausminga patirtis, kurios pacientai vienu ar kitu metu bando nesąmoningai išvengti ar apeiti. Psichoanalizės terminologijoje tai yra vadinama pasipriešinimu. Tas pasipriešinimas turi būti išanalizuotas, kad terapija galėtų toliau vystytis.

Mes, suaugę, esame pratę reaguoti į kai kuriuos asmenis labai panašiai kaip kad vaikystėje reagavome į savo šeimos narius, ypač tėvus. Vaikystėje mūsų jausmai gal ir buvo tinkami ir savo vietoje, bet jų išlikimas iki šiai dienai gali neleisti matyti kitų žmonių tikroje šviesoje. Tokie subjektyviai nuspalvinti reagavimai vadinami pervada. Seniau buvo ypač priimta, kad terapistas būtų kuo neutraliausias ir laikytųsi atokiai. Tuo buvo norima išstudijuoti paciento pervadą kuo grynesnėje formoje ir tuo patirti jo emocinį pulsą.

NAUJI LAIKAI — NAUJI BŪDAI

Visi atidengiamieji psichoterapijos būdai yra tiesiogiai ar netiesiogiai kilę iš Freudo sukurto metodo. Jie ištiria pasąmoninius konfliktus, pasėtus vaikystės pergyvenimuose, išegzaminuoja pervados elgseną ir parodo jos netinkamumą dabarčiai. Jie vartoja sapnų interpretaciją ir laisvą, nevaržomą kalbėjimą. Tačiau daugeliu at-

vejų naujesni metodai yra pakeitę Freudo "patentuotą" būdą.

Kai kuriems pacientams psichoanalizė nėra reikalinga. Vietoj jos jie gali gauti daugiau naudos iš dinamiškos psichoterapijos. Toks gydymo būdas yra finansiškai prieinamesnis ir užima mažiau laiko. Ir dinamiškoje terapijoje pacientas ir terapistas gali sujungti dabartinės problemos kilmę su jausmais ir įtampomis jaunystėje, tačiau tas nėra būtina kaip psichoanalizėje. Toks sujungimas yra naudingas, jeigu jis pagerina pacieto stovį. Pirminis tikslas yra pacientui geriau jaustis, o ne terapistui pasirodyti "protiniu detektyvu".

Pagal šiuo metu vyraujančią nuomonę, yra neįmanoma terapisto charakterio išjungti iš pačio pagalbos proceso. Jis turi įtakos. Asmuo į terapistą reaguoja ne tik pervados ribose, bet ir į jį, koks jis iš tikro yra. Tarpasmeninis santykiavimas yra gyva patirtis abiem pusėm. Toks priėjimas įžiebia daugiau gyvumo tarp paciento ir terapisto. Sofa jau prarado savo magišką aureolę. Dabar pacientas gali sėdėti, gulėti ar vaikščioti — pagal ūpą.

SANTYKIAVIMAS LYGYBĖJE

Terapistas yra neteisiantis ir neatstumiantis. Tai tačiau nereiškia, kad terapisto santykiai su pacientu yra be visiškos krypties. Yra skirtumas tarp autokratiško ir demokratiško priėjimo. Tik demokratiškuose santykiuose terapisto patarimai ar pastabos esti visuomet atviri klausimams ir abejonėms.

Kadangi terapistu turi būti asmuo, kuris gali nuoširdžiai dalintis tokiuose santykiuose, yra pageidautina, kad jis pats būtų turėjęs psichoterapijos. Tokia patirtis palengvina dorotis su problemomis, kurios gali kliudyti jo darbą. Be to, tai padeda geriau suprasti paciento savijautą. Yra pastebėtas ryšys tarp sėkmingo paciento problemų išrišimo ir trijų terapisto charakterio bruožų: 1) artimos harmonijos tarp to, ką sako ir ką jaučia; 2) įsijautimas į paciento stovį ir 3) nuoširdus ir besąlyginis paciento mėgimas.

Yra būtina terapinį santykiavimą išgyventi. Daugelis pradžioje to negali, nes yra arba nepasitikintys, arba pripratę mechaniškai šnekėti, neparodydami ar vengdami parodyti tikrus savo jausmus. Išsiblaškymų ir nuobodžiavimo irgi pasitaiko. Dažnai terapistas turi dirbti su kliūtimis, kurios neleidžia santykiavimo pergyventi. Tik pergyvenant tampama pilnesniu asmeniu. Šiame tapimo procese būna pasitenkinimų ir brendimo skausmų. Įžvalgos momentai sukrečia širdį ir protą. Suprantant tai, kas buvo susimaišę ir aptemdyta, iššaukia malonų palengvinimą. Nauju ir nesuvaržytu žvilgsniu pradedama vertinti praeitį ir dabartį. Džiaugsminga pajusti beišsiskleidžiančią jėgą.

Kai kurios retesnės priemonės yra naudojamos atpalaiduoti augimo procesą. Sugestija hipnozės pagalba kartais pagelbsti atbudinti užgniaužtus prisiminimus, kurie kitaip negalėjo būti atrasti. Kadangi nevisi pacientai gali ar nori būti užtektinai giliai užhipnotizuoti, ši priemonė naudojama ribotai. Kartais vaistai, kaip *sodium amytal*, irgi padeda atpalaiduoti minčių tekmę.

Kai kurie klinikiniai psichologai, kurie yra tuo pačiu įgudę psichologiniuose matavimuose, kartais naudoja pacientų atsakymus į Rorschacho rašalo dėmes, piešinius ar kitus išnašos matus kaip tramplyną tolimesniam pašnekesiui. Pavyzdžiui, atkreipus nedraugiškos moteriškės dėmesį į tai, kad ji rašalo dėmėse pakartotinai matė besigrumiančius žmones, jai padėjo prisiminti, kad namuose ji pati ieško progų kivirčams. Diskutuojant su savim nepasitikinčiuoju asmeniu apie jojo egzaminų rezultatus, galima jam atverti akis, kad jis iš tikrųjų daug sugeba, o kitam parodyti, kad yra padaręs didesnę pažangą, negu kad sau prisipažino.

Atidengiamoji psichoterapija yra naudojama daugiausia su neurotikais — žmonėmis, kurie jaučia įtampą ir jaučiasi nelaimingi dėl nepagrįsto nerimo. Tuo pačiu tokie yra užtektiname kontakte su išoriniu pasauliu ir gali vesti savo kasdieninį gyvenimą. Jie yra įsivėlę į vidinį karą su nematomu priešu. Tokiu atveju terapijos uždavinys yra tą priešą demaskuoti ir paimti "jautį už ragų".

(Tęsinys sekančiame numeryje)

MEILĖS SĄVOKOS AKIVAIZDOJE

4 – Meilė gyvenimo ir literatūros šviesoje

ALFONSAS GRAUSLYS

Artėdami prie meilės sąvokos aptarimo ir žinodami, kad kiekvienas meilę išgyvena skirtingai, turime suprasti ir su tuo susitaikinti, kad negali būti vienos visus įtikinančios ir visiems priimtinos meilės sąvokos. Kiekvienas meilę supranta taip, kaip jis ją išgyvena.

Sudaryti visus įtikinančią meilės sąvoką negalima, nes meilė nėra protinė kategorija, kur visiems suprantami ir todėl privalomi logiško protavimo dėsniai verste verstų taip, o ne kitaip galvoti. Jausmai turi savo skirtingos logikos kelius, kurių dėsniai neaiškūs. Į tos logikos eigą veikia taip pat kiekvieno žmogaus skirtingų išgyvenimų prisotinta pasąmonė. Štai kodėl konkrečios meilės atvejai nelengvai psichologiškai išnarpliojami. Todėl meilės tema priklauso prie tokių, kurias svarstantieji kiekvienas bando visai kitaip aptarti. O ir tie aptarimai dažniausiai būna tokie paviršutiniai, kad būtų galima apie juos pasakyti: visi, regis, žino, kas yra meilė, ir beveik visi suklumpa, kai reikia atsakyti, kas ji yra.

Atrodo, kad daugiausia medžiagos teisingam meilės supratimui duoda meilės realistai, nes jų supratimas labiausiai gyvenimiškas bei pagrįstas žmogaus prigimties psichologiniu pažinimu.

MEILĖS REALISTAI

Jie žiūri į meilę visapusiškai ir todėl mato jos šviesą ir šešėlius. Jie giliai psichologiškai pagrindžia atskirus meilės pasireiškimus, neišleisdami iš akių nei dvasinio, nei kūninio prado joje. Pripažindami gilią meilės prasmę žmogaus gyvenime, jie gretina ją su duona, vandeniu, oru ir saule. Kaip tikroje ir gyvenimiškoje meilėje, taip ir jos sąvokoje, jų mintis sisteminant, atrodo, turėtų rasti vietos nuotaikos ir nusistatymai, kuriuos čia nurodysime.

Meilė neįmanoma, ir jos nėra ten, kur viešpatauja egoizmas, savimeilė, kur tik rūpinamasi savim ir savų malonumų teieškoma. Meilė, visa savo esme, yra altruistinė, nes tai savęs pamiršimas galvoti apie kitą. Gal būtų galima dar teisingiau pasakyti: tai galvojimas apie kitą ir rūpinimasis juo, tartum savim. "Koks tai gamtos nutolimas nuo pačios savęs (nes gamta egoistinė — A.G.)... Ji panaikina pertvarą... tarp aš ir tu. Tai padaro meilė", taip stebisi didysis vokiečių rašytojas Th. Mannas "Bekenntnise Felix Krull". Tai pertvarai kritus, besimylintieji persisunkia vienas kitu ir dvasiniai sutampa. Anot G. de Maupassant, vienas, tartum kempinė vandenį, įgeria kitą, jaučia tą kitą nuolat esantį jame. Meilėje vienas ir kitas pradeda jausti ir gyventi už du ir tai ta prasme, kad "Tu" nepalyginamai daugiau pradeda reikšti kaip "Aš".

"Ponia esi manyje. Nežinau, kur aš pasibaigiu, o kur ponia prasidedi. Įsisiurbei į mano širdį, gyslas ir smegenis" — taip sako vienas vyras anglų rašytojo J. Conrado knygoje "Auksinė strėlė".

Tad mylėti — tai pirmiausia apie kitą galvoti, jam gero norėti ir jam aukotis. Eiliniam gi įsimylėjime, prancūzų vadinamame amourette, beveik visada apie save tegalvojama, sau malonumo ieškoma; visame vien tenorima gauti, o ne duoti.

Tikroje meilėje, anot realistų, psichologų, besimylintieji jaučia priklausomybę vienas nuo kito ir ta priklausomybe džiaugiasi, didžiuojasi ir jos nori. "Meilė yra jausmas, kad priklausai kitam ir tai jam vienam, su visom to priklausymo pasekmėmis" (L. Rinser). Ta priklausomybė gyvenimiškai pasireiškia tuo abipusiškumu, kai abiejų pusių norai ir nenorai sutampa ir kai niekas negali būti vienai pusei malonu, jei kitai tas pats

nemalonu. Kai visi džiaugsmai ir skausmai išgyvenami kartu, tada tie džiaugsmai padvigubėja, o išgyventi skausmai, bendrom jėgom pakelti, lengvėja. Tą tikros meilės bruožą iškeldama, mūsų N. Mazalaitė pastebi apie savo sukurtą personažą "Saulės take": "Ji nori gyventi su tuo žmogumi visą gyvenimą, turėti į jį teises, pavesti save jam, turėti su juo viską bendra..."

Tad meilė yra maloni ir norima priklausomybė vienas nuo kito ir, tam tikra dvasine prasme, abipusis dovanojimas savęs vienas kitam. Su ta abipuse priklausomybe meilėje žūna benamiškumo jausmas, o drauge atsiranda tasai saugumo jausmas, kai du žmonės vienas kitam virsta namais. Zmonės pradeda misti dvasiniu vienas kito artumu. Čia apie tą priklausomybės meilėje bruožą kalbant, reikia paminėti norvegų dramaturgą H. Ibseną, kuris savo "Rosmersholme" sako: "Tą dvasinį nuoširdų sugyvenimą vienas su kitu ir vienas kitame mes laikėme draugyste. Ne, aš dabar suprantu, mūsų ryšys buvo dvasinės vedybos nuo pirmųjų jo kilimo dienų". Taip, tikroji meilė turi panašumo su vedybomis: kaip vedusieji yra fiziškai drauge, taip ir meilėje žmonės, kad ir fiziškai atskirti, dvasiškai visada būna drauge. Nenuostabu, kad tikroji meilė stengiasi virsti vedybomis.

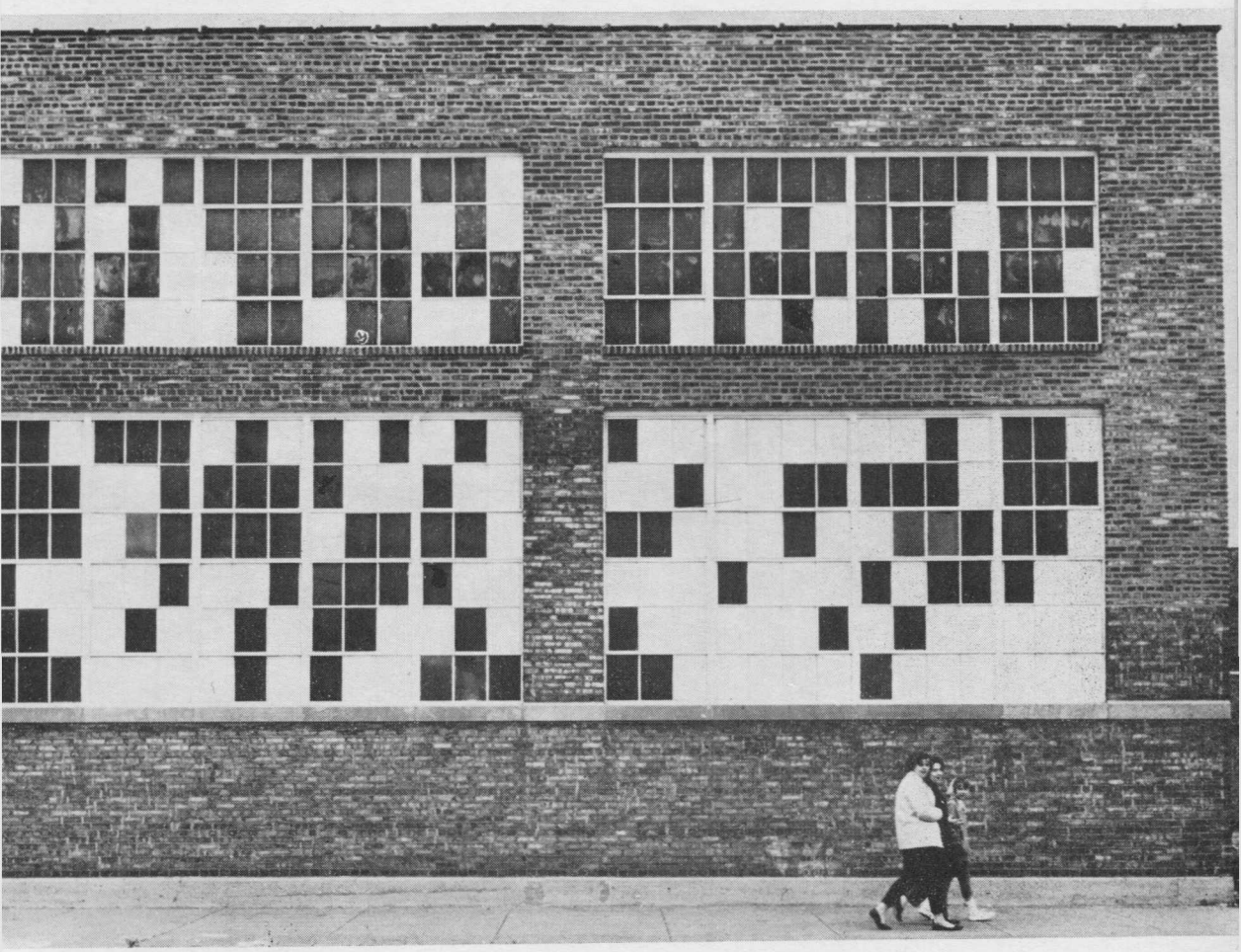
Meilės psichologai iškelia dar ir tą likiminį tikros meilės bruožą, kai žmogus pajunta, kad jis negali to ar kito asmens nemylėti. "Kas tu esi, kad aš negaliu pro tave praeiti kaip pro kitus žmones" (B. Kellermann). Kai kada tasai likiminis pobūdis dar stipriau pajuntamas. "Jis ją mylėjo ir jo meilė augo valandomis. Tą meilę jis išgyveno tartum įstatymą, jį verčiantį ją mylėti; tartum liepiantį įsakymą... tartum pasiuntinybę: štai joje atrask save". Bet čia reikia pastebėti, kad, jei meilė yra vienpusiška, tada yra pavojus, kad nemylinčioji pusė gali mylinčiąją pavergti, ir todėl, šia prasme, teisingai vienas sako: "Kodėl sakoma — įsimylėjęs? Reikėtų sakyti apsėstas... Tikrasis meilės vardas — tai vergija..."

Norint susidaryti teisingą tikros meilės supratimą, reikia skaitytis ir su ta psichologų pastebėta tiesa, kad meilė yra pastatymas kurio nors žmogaus pirmon vieton savo gyvenime ir, kai atsiranda tai meilei doroviniai leistinos nugalėti kliūtys, tos kliūtys apeinamos ar pašalinamos. Meilei visada pirmenybė ir jai visada atrandamas laikas. Todėl, anot F. Mauriaco: "Meilė yra miražas, kuris visą pasaulį nugramzdina į tamsą, kad šviesos spinduliai galėtų nušviesti tik tą vienintelę būtybę". Tą tiesą V. Hugo išreiškia šiais žodžiais: "Sutelkimas visatos į vieną būtybę, tos vienos būtybės pavertimas dievybe — štai meilė". Bet ši meilės nuotaika gali susidurti su krikščionybės reikalavimu: pirmiausia Dievas — ir todėl, kaip matysime vėliau, meilė gali išsigimti ir per ją galima net nukrikščionėti.

Žiūrėdamas į meilę visai realiai ir gyvenimiškai, F. Dostojevskis sako, kad ji yra bendrom jėgom kryžiaus nešimas. Tą pati sako ir to rašytojo biografė Z. Maurina: "Mylėti — tai dienos naštą nešti kartu iki vakaro slenkščio". Atrodo, kad šiuo atveju šie rašytojai apie meilę kalba moterystės rėmuose, nes meilė prieš moterystę retai išgyvenama kaip našta ar kryžius. Tai bendras kryžiaus nešimas, nors tasai kryžius paliestų tik vieną besimylinčiųjų, nešimas iš užuojautos kitam. Tada dalyvaujama mylimo žmogaus kančioje, tartum tai būtų sava kančia. Tikrai didelėje meilėje mylimo asmens kančia daug sunkiau pakeliama negu savoji ir todėl, mylimai pusei kenčiant, ji mylima dar labiau. Ši padauginta meilė tartum nori atsverti kančią ir ją išlyginti. Ši padidinta kenčiančio mylimo asmens meilė yra geriausias meilės tikrumo įrodymas. Tą meilės tikrumą dar įtikinamiau įrodo negalėjimas besimylinčiųjų tarpe pakelti nei mažiausio nesusipratimo šešėlio, nes vienoks ar kitoks artumo sudrumstimas virsta nepakeliama kančia.

Čia laikydamiesi to paties gyvenimiško realumo, galėtume dar pridėti, kad mylėti yra tikėti ir būti įsitikinusiam, nežiūrint kai kurių trūkumų, esminiu kito žmogaus vertingumu ir todėl ištikimai to žmogaus laikytis ir jį branginti.

Paskutiniame šio ciklo straipsnyje nurodėme, kaip Th. Reikas iškelia meilės jausmo sudėtingumą. Meilėje jis skiria du dalyku — mylėti ir būti mylimam, kurių kiekvienas skirtingu aidu atsiliepia žmogaus gyvenime. Be to, kiekviena lytis išgyvena meilę skirtingai. Mylėti — žiūrint iš mylinčio pusės, tai patenkinti savo norą būti kam nors švelniu. Būti mylimam — patenkina norą būti kitam reikalingu ir vertingu. Mylėti — tai kito ilgėtis. Būti mylimam — tai kitam priklausyti. Iš tos dvejopos padėties kyla įvairūs su meile surišti jausmai. Mylėti — iš vyro pusės — tai globoti, padėti; iš moters pusės — tai galėti daryti įtakos mylimajam. Būti mylimam kelia pasididžiavimo, savigarbos ir savo vertingumo sąmonę. Jie abu laimingi, nes mylisi. Bet, kaip paveikslas šaukiasi tinkamo

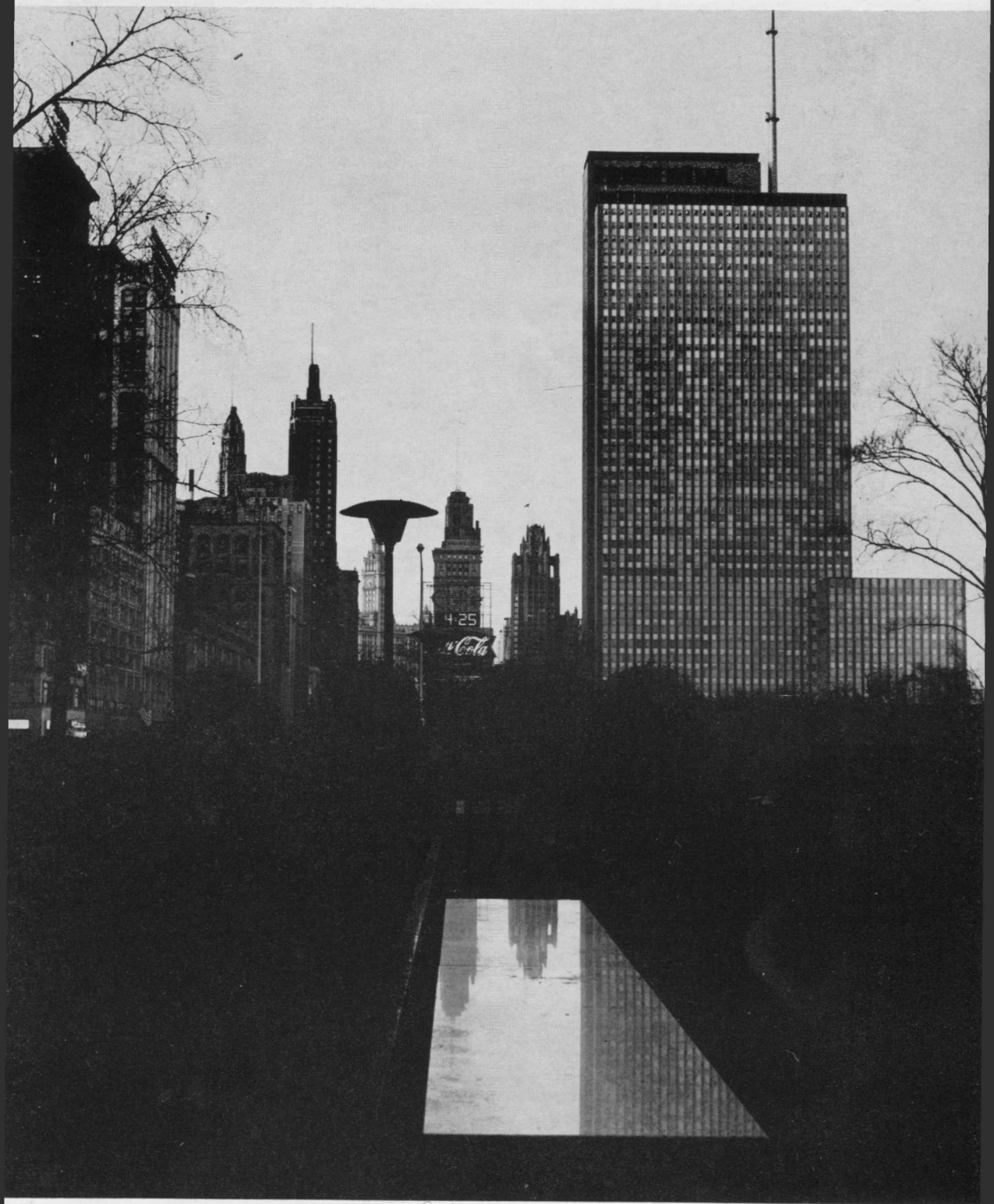
Mieste yra visko —

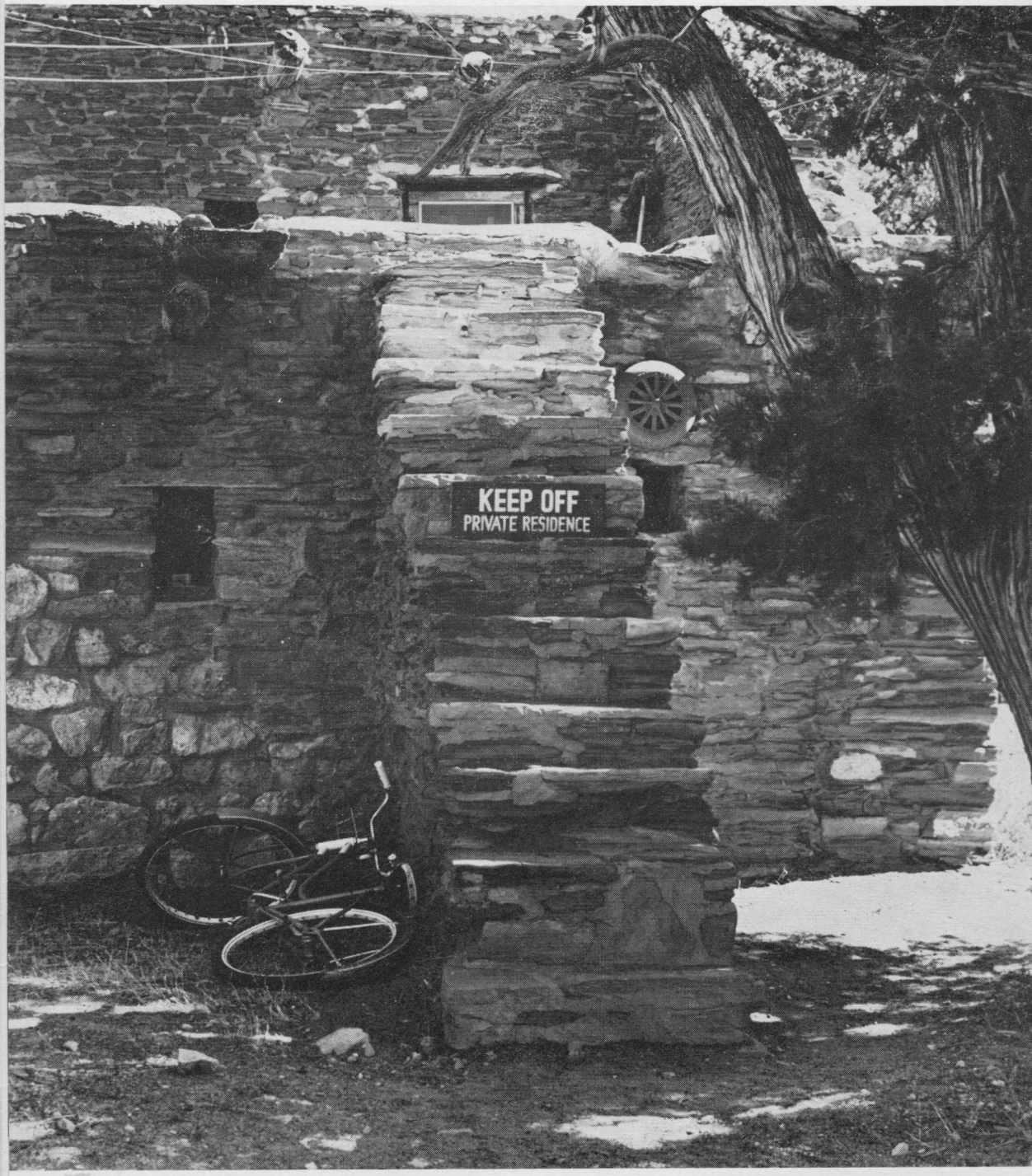
žmonių, mūrų, namų, gatvių,...

egzotikos ir tragedijos...

Yra mieste egzotikos — kai pastatai stiebiasi
į aukštį ir rikiuojasi tolybėsna . . .

4:25
Coca

Yra mieste ir tragedijos — kai darosi ankšta ir nebėra vietos po tuo pačiu stogu ir dangum . . .

įrėminimo, kad jo grožis išryškėtų, taip ir meilė šaukiasi įrėminimo, taigi, moterystės, kuri, kaip besimylintieji tikisi, tos laimės ilgesnį pastovumą ir tęstinumą užtikrins ir jį kūno atsidavimu dar labiau įrodys ir užantspauduos. Čia tad ir aiškėja moterystės rėmuose pilnos meilės sudėtingumas, nes joje dalyvauja mylinti siela, dalyvauja ir tasai "aš", kurio įvairūs jausmai patenkinami, ir dalyvauja kūnas.

MEILĖS SĄVOKA

Kaip matome, meilės realistai, kurie vispusiškai stebi meilės pasireiškimus gyvenime ir juos psichologiškai nagrinėja, pateikia įvairių pačių gyvenimiškiausių meilės reiškinių sąvokas ir tuo būdu palengvina teisingą meilės sąvokos supratimą ar jos susidarymą. Bet šią sąvoką dėl meilės sudėtingumo neįmanoma išreikšti nei ilgesniu sakiniu, nei keliais sakiniais. Štai kodėl ir rimti, sudėtiniai meilės klausimu veikalai nebando tokios sąvokos sudarinėti.

Reikia dar pastebėti, kad negalima pilnai pasitikėti literatūroje paduodamom, dažniausiai nepilnom meilės sąvokom, nes nežinia, kiek jose bešališkumo. Čia prisimintina, kad laimingos ar nelaimingos asmeninės rašytojo meilės išgyvenimas gali atimti tą bešališkumą ir tokio autoriaus meilės sąvoką nudažyti asmeniškumo spalva. Jo paduodamos sąvokos tuo labiau gali būti įtartinos, jei jis turi tam tikrų nenormalių praktikuojamų ar nepraktikuojamų palinkimų. Kartais netikinčio ar net ir tikinčio rašytojo nuotaika gali sudrumsti sąvokos nešališkumą. Taip pat vyro ar moters rašytojų meilės sąvokos bus skirtingos, nes kiekviena lytis meilę išgyvena skirtingai. O ir tos pačios lyties skirtingi temperamentai ir jautrumo laipsniai kitaip meilę supranta. O tačiau bandysime čia pateikti vieną kitą sąvoką, kuri mums atrodo artimiausia gyvenimiškai tiesai ir žmogaus prigimčiai.

Labai geras šiais klausimais šių laikų vokiečių rašytojas, gydytojas Friedrich von Gagern, parašęs visą eilę knygų, sulaukusių po keletą laidų, vienoje tų knygų nurodo šiuos keturius pradus, be kurių neįmanoma nei meilė, nei jos teisingas supratimas. Štai tie pradai: 1. Meilė yra pagarba asmeniui ir priėmimas jo tokio, koks jis yra, taigi su jo netobulumais ir klaidomis. Gerbiant asmenį, reikia jam palikti laisvę būti tokiu, koks jis yra, nes bandymas užmesti jam savo valią, tą laisvę, o tuo pačiu ir meilę, pažeistų. 2. Meilė yra saugojimas kito nuo viso, kas gali jam pakenkti ir neprieteliškai pažeisti. Ypač reikia saugoti mylimą asmenį nuo savojo egoizmo, kuris kasdien jį gali visokiais būdais skaudinti. 3. Meilė yra įsipareigojimas galimai daugiau kitai pusei suteikti laimės ir jo reikalus bei susidomėjimus paversti savais. Tai drauge įsipareigojimas suteikti jam galimybių savo asmenybę ir visas dvasios jėgas išvystyti. 4. Meilę reikia ugdyti, ją išreiškiant visokiais būdais ir lengvinant kitam gyvenimą. To viso reikia, nes meilė yra uždavinys, kurį reikia įvykdyti. Tam tikslui, anot autoriaus, reikia ilgai, vargingai ir kantriai "širdį mankštinti".

Vos prieš porą metų išleistame dideliame sudėtingame dviejų tomų veikale "La sexualite" (Marabout université), kuriame savo straipsniais dalyvauja 50 mokslininkų, meilės sąvokos klausimu pasisako ir dr. A. Willy. Anot jo, "meilė yra gilus jausmas, kurį viena būtybė patiria kitos atžvilgiu, šiai besąlyginiai sutinkant su tuo jausmu. Čia įvyksta tam tikras jausminis procesas, kuris sukelia tą idėją, kad mylimasis asmuo yra vienintelis vertas meilės. Meilė yra visa kita išskiriantis jausmas: mylinčiam atrodo, kad jis niekada nėra jautęs ir niekada nejaus nieko panašaus. Jam atrodo, kad šis jausmas neatšaukiamas, vienintelis ir nepaprastas. Savo kraštutinėmis išraiškos formomis meilė yra tartum apsėdimas, nes jis verčia, tam jausmui įsiviešpatavus, pašalinti iš savo sąmonės viską, kas nėra mylimas asmuo ir tai tokiame laipsnyje, kad jame tegali viešpatauti ta viena būtybė, išskirianti visas kitas. Visi susidomėjimai, nesutaikomi su šiuo jausmu, iš sąmonės pašalinami". Ši ilgesnė meilės sąvoka, kad ir neliečia konkrečios meilės esminių ypatybių, tačiau yra viena geriausių sąvokų, liečiančių meilės jausmo pasireiškimą.

* * *

Šiuose trijuose straipsniuose apie meilės sąvoka užtenkamai pateikta medžiagos, kad būtų galima susidaryti meilės supratimą. Sekantys straipsniai, kad ir kalbėdami kitais meilę liečiančiais klausimais, tą meilės supratimą toliau gilins. To viso reikia tam, kad susidarytume vispusišką, galimai giliausią supratimą tokios meilės, kuri atitinka žmogaus ir krikščionio vertybę. Visada juk galios įvadiniam straipsnyje minėta taisyklė: "Pasakyk man, ką tu myli ir kaip myli, ir aš tau pasakysiu, kas tu esi". Ir todėl niekas kitas taip psichiškai neatidengia žmogaus, niekas taip jo moralinės vertės nepasveria, kaip jo meilė ir elgesys joje.

JAUNYSTĖS KRYŽKELĖS

1965-1966 m. "Laiškų Lietuviams" straipsnio konkurso jaunimo grupėje pirmąją premiją laimėjęs rašinys.

JAUNIMO ATSAKOMYBĖ

RŪTA RASTONYTĖ

Rūta Rastonytė, 15 m. amžiaus, Vytauto ir Eugenijos Rastonių duktė, yra pirmų metų moksleivė Putnamo Katalikų Akademijoje ir gyvena mergaičių bendrabutyje Putname, Conn. Ji baigė šv. Pijaus pradžios mokyklą Providence, R. I., kur buvo išrinkta reprezentuoti savo mokyklą Valstybinėje Mokslo parodoje. Priklauso ateitininkų ir skautų organizacijoms. Lietuvių kalbą išmoko namie; tik metus lankė Bostono lituanistinę mokyklą. Žada, užbaigusi gimnaziją, studijuoti psichologiją arba muziką.

Aš manau, kad pradedant šį rašinį, pirmiausia reikia išsiaiškinti, kas yra atsakomybė. Atsakomybė yra visų pareigų sąmoningas atlikimas. Atsakingas žmogus greit ir tinkamai reaguoja. Žmogumi, kuris nėra atsakingas, negalima iš viso pasitikėti.

Š e i m o j. Žmogus visą savo gyvenimą nuo pat vaikystės yra kam nors atsakingas. Nors ir kaip mėgintų, jis niekada nepabėgs nuo atsakomybės. Vaikas yra atsakingas savo tėvams; pavyzdžiui, būti geru mokiniu, išlaikyti šeimos gerą vardą ir t. t. Negeru pasielgimu vaikas žemina šeimos lygį visuomenėj ir suardo šeimyninę nuotaiką.

D r a u g a m s. Draugų ratelyje neatsakingas žmogus neturi vietos. Geras draugas yra atsakingas būti ištikimas draugui ir vertas jo pasitikėjimo. Atsakingas draugas neišduoda savo draugo paslapčių. Jis reaguoja į draugo kaltes ir stengiasi, kiek tik gali, vesti jį geruoju keliu. Jis būna sąžiningas, teisingai atsako į visus klausimus ir išblaško draugo abejones.

T a u t a i. Kiekvienas žmogus priklauso kokiai nors tautai. Jis yra jai atsakingas. Jis turi domėtis savo tautos kultūra ir jos pasauline padėtimi, o taip pat jai, kai reikia, padėti ekonomiškai. Visi žmonės, turtingi ir beturčiai, prisideda prie tautos labo. Paprasčiausias šmogus savo atsakingu charakteriu gali būti geriausias pilietis!

I š e i v i j o j. Pati išeivija yra tautos dalies atskiras pasaulis, bet ir joje ta atsakomybė tautai galioja maždaug tuo pačiu būdu. Ir išeivijoj mes esame įpareigoti būti ištikimi savo ištremtai tautai. Reikia stengtis kuo daugiau išlaikyti jos kultūrą (pvz. dainas, audinius, literatūrą bei kitokius jos kūrybos darbus). Mes turime rūpintis, kad mūsų pavergta tauta taptų laisva ir kad išeivijoje savo veiksmais parodytume pasauliui, kad mes nesame visiškai mirusi tauta, bet tik ištremti. Įrodykime, kad mes nesame sustabdę kovą prieš prispaudėjus, bet tik šaukiamės visų laisvų tautų pagalbos, kaip kad darėme lapkričio 13 d. Jungtinėse Tautose. Kai mes, išeiviai, pažvelgiame į susiformavusią situaciją, mūsų dauguma lieka abejinga. Mes norime, bet neturime pakankamai galimybių reikštis; ne tik paprastai reikštis, bet taip, kad į tas pastangas būtų atsižvelgta. Tik dabar šiuo metu suaugusieji jau supranta, kad jaunimas yra uolus ir kad tas uolumas artimoje ateityje galės mus išlaisvinti iš šios išeivijos.

Ž m o n i j a i. Aš — žmogus. Pasaulis yra pilnas žmonių — tokių, kaip ir aš. Aš esu įpareigota aukotis visai žmonijai. Kaip gi žmogus gali atsisėsti ir savavališkai planuoti savo gyvenimo taką?

Jeigu žmogus yra atsakingas pilna to žodžio prasme, tai jis ryžtingai atsidyoda žmonijai. Geras pavyzdys yra Thomas A. Dooley. Palikęs turtus, namus ir gimines jis visomis jėgomis atsidavė vargšams pasaulyje. Kodėl šis jaunas žmogus atsisakė visko, kas jam buvo malonu, ir išvažiavo į tolimą kraštą, kuriame sutiko sunkumų kiekviename žingsnyje? Atsakymą į ši klausimą randame tik jo meilėje. Meilė yra ta visagalė jėga, kuri apsprendžia, kiek žmogus yra atsakingas. Meilė yra mūsų buvimo tikslas. Būti atsakingam nėra taip sunku, kad jaunas, susipratęs žmogus nepajėgtų gyvenimo srovėj su Dievo pagalba išpildyti savo tikslų. Žmogus be principų yra kaip gyvulys. Tačiau žmogus turi turėti principus, nes tada, kuo jis skiriasi nuo gyvulio?

Jaunimui tai nesudaro tokios didelės problemos, nes jaunimas turi organizaciją, kurios nurodo gyvenimo principus ir savo nariuose ugdo atsakomybės jausmą. Pavyzdžiui, ateitininkų organizacija turi penkis principus: tautiškumą, šeimyniškumą, visuomeniškumą, inteligentiškumą ir katalikiškumą. Šituos principus daugumas mūsų jaunimo seka. Skautų organizacija turi savo geležinį įstatą: "sąžiningai atlikti visus savo darbus". Šitas įstatas kaip tik paaiškina atsakomybę.

Šiame rašinyje paaiškinau savo nuomonę. Kadangi kiekvienas žmogus galvoja skirtingai ir mėgina būti individualus bei asmeninis, ji gali būti vieniems priimtina, kitiems ne taip priimtina. Ačiū Dievui, kad kiekvienas turi savo nuomonę. Ar galite įsivaizduoti, kaip būtų nuobodu, jeigu visi sektų vieno žmogaus nuomonę? ¶¶¶

NIEKUOMET NENAUDOK LENGVŲ GINKLŲ

MARIE F. C. CARON

Mano Dukra,

Ant savo gyvenimo kelio tu sutiksi vyrus ir tu galvosi, kad juos myli, nes tu jausiesi traukiama prie jų intelektualiai ar fiziškai. Neskubėk maišyti meilės su tuo patraukimu. Palik laikui pasirūpinti šiuo dalyku: jis bus geresnis teisėjas kaip tu, ir mokės atskirti tavo jausmuose tai, kas yra praeinama, nuo to, kas gali būti pastovu.

Juk meilė nėra tik paprastas traukimas; tai yra kai kas daug reikšmingesnio; tai sutikimas be rezervo dalintis su kitu "gera ir bloga"... Ir jei yra lengva jungtis dėl "gero", tai reikia labai mylėtis, kad padėti viens kitam bendrai pakelti "bloga". Be to, tarp šitų dviejų kraštutinumų yra gyvenimas, gyvenimas visų dienų. Gal būt, šioms valandoms daugiausia ir yra reikalinga meilės, tos realios ir nuoširdžios meilės, kuri yra pati gražiausia dovana, kokią tik jums gali duoti gyvenimas.

Kuomet tu pasijusi pakankamai tikra dėl savęs ir dėl jo, kad galėtumei priimti vyro pasiūlytą gyvenimą keistis su tavuoju, pasakyk sau, kad tu prisiėmei jums abiems pačią svarbiausią ir pačią gražiausią atsakomybę — jūsų bendrą laimę. Juk didesne dalimi ji priklausys nuo tavęs, nepamiršk to niekuomet. Venk viso to, kas gali ją sugriauti, sutepti ar pažeminti. Gerbk tą atsakomybę pas vyrą, kurį tu myli. Nereikalauk iš jo niekuomet, kad jis būtų prie tavo kojų; nėra žmogaus, kuris norėtų būti totališkai pavergiamas kito. Jei tu reikalausi iš jo tokio nusiteikimo, jūs kentėsite abu: jis dėl to, kad nesąmoningai jaus pasipiktinimą tavim, nežiūrint to, kaip jisai tave mylės, o tu dėl to, kad atimsi iš savęs — gal būt, klaidingai — pasitikėjimą pasikliauti kuo nors už save stipresniu, sugebančiu tave ginti ar palaikyti.

Bet jokiu būdu nedidink savo silpnumo. Niekuomet nenaudok "ginklų" — ašarų ar nepasitenkinimo. Jei tu esi moteris, sugebanti mylėti vyrą, neleisk savo veiksmais dementuoti savo jausmų. Nesielk, kaip sugadintas vaikas. Neklausyk tų, kurios tau sakys laimėti viską tokiu būdu; tai, ką jis laimėjo, yra niekai palyginus su tuo, ką pralaimėjo. Vyrui, kurį tu myli, tu neturi būti našta nei moraliai, nei fiziškai; nebūk viena iš tų, kurios dejuoja ir kaltina kitus. Aš žinau, ką reiškia kova su savim, nuovargis, apie kurį tu tyli, ir materialiniai sunkumai, kurie nuslepiami. Yra šypsenų, kurios veikia kaip padrąsinimas, ir gerai išlaikomi namai yra laimėjimas. Aš nemanau, kad gali būti gražesnio meilės įrodymo vyrui, kaip, elgiantis tokiu būdu, turėti tik vieną norą — kad jis nesuprastų, kiek pastangų reikia tam rezultatui. Mylėti ką nors — tai yra norėti jam, visiškai save pamiršus, ramumo, poilsio, džiaugsmo. Neieškok tame jokios skausmingo pasiaukojimo patirties: nėra didesnės laimės, kaip padaryti laimingais tuos, kuriuos mylime. Tokiu būdu tu sau sukursi nuosavą laimę, užtikrindama ją kitam.

Tos laimės, kuri yra tau svarbiausia už viską, nepagadink savo pavydu; aš manau,

KAS KALTAS?

BRONIUS KROKYS

Stilizuotos ištraukos iš mūsų gyvenimo

— Algi, važiuokim į kiną. Gražus filmas. Saulius su Vytuku pažais pas kaimynus. Tegul verčiau pas Millerius žaidžia, kam čia mūs žolę mindžios...

— Vėlai grįšim, norės valgyt.

— Duok pusę dolerio, nubėgę nusipirks po dešrelę. Jas dar geriau mėgsta, kaip mano paruoštą valgį.

* * *

— Rimuti, ar tu eisi šiandien į lituanistinę mokyklą?

* * *

Danute, arba pasitrumpink plaukus, arba susipink kasas. Ir nenešiok taip plaukų ant akių apsikreikus. Į ką tu panaši? Zvaira paliksi.

— Mama, tu nežinai. Dabar taip mada. Dabar taip visos nešioja. Sandra sakė, kad man taip labai tinka, nes mano plaukai geltoni. Ir Georg sakė, kad aš taip "gorgeous" atrodau.

— Bet, Danute, tėtis labai pyksta, kad tu taip nešioji plaukus. Ir žiūrėk, kad tu man susišukuotum kaip žmogus!

— Mama, jei jūs mane taip barsit, tai aš nuo jūsų pabėgsiu. Negyvensiu su jumis...

* * *

— Janute, jei tu kada ištekėsi už anglo, tai taip ir žinok. Jokių vestuvių, jokių dovanų, jokių reikalų daugiau su tavim.

— Bet, mama, ar visi lietuviai geri? Tėtė pareina ir pareina girtas. Kortuoja. O jūs vis baratės.

Motina po vieno dukters klausimo - atsakymo suabejojo tuo, ką pasakė dukteriai. Jos vyras tikrai buvo blogas. Geriau už gero anglo, nei už tokio lietuvio, — pagalvojo.

* * *

Rimutis tą šeštadienį į lituanistinę mokyklą nėjo ir tuojau visai nustojo ėjęs, nes sakėsi turįs daug darbo iš reguliarios mokyklos. O, be to, vaikas mėgo sportą, čia kaimynų vienmečiai vaikai...

---

kad nėra žalingesnio ir pavojingesnio jausmo už šį. Jei tavo pavydas turi pagrindo, jo sukelti nesusipratimai reikalus tik pablogins; bet jei jis neturi jokios tikros priežasties, ar tu esi tikra, kad savo neteisingais priekaištais nepasėsi minties, kuri ligi šiol nemanė gimti? Pavydas nėra meilė; tai yra jai priešingas jausmas: jis yra tikras egoizmo simbolis, to egoizmo, kuris viską suveda į save ir nepakenčia abipusiško vienodo traktavimosi.

Mylėk vis realiau, vis žmoniškiau. To supratimo, kurį aš tavęs prašiau turėti visų atžvilgiu, neatsakyk tam, kuris yra arčiausiai prie tavęs... Pasitikėk juo... Tikėk savo meilei iš visų jėgų, nes šitas tikėjimas bus jos pagrindinis maistas, bet nenustatyk pasitikėjimui ribų. Nepadaryk iš vyro kalinį. Atidaryk jam plačiai duris į gyvenimą, kad jis galėtų kvėpuoti nauju oru, ir šypsokis jam kiekvieną kartą, kai jis atsisuks į tave. Tuomet jis supras, kad tu esi jo vienintelis džiaugsmas, jo tikras poilsis ir tyliai uždarys duris, kad jūs pasiliktumėte vieni. Jis ir tu, vieni. Judu abu!

Iš prancūzų k. vertė J. Rudavičienė

Algis su žmona, grįžę iš kino, rado daug žmonių subėgusių, policiją atvažiavusią, gaisrininkus. Mat, vaikai prie kaimynų namo pamato susikūrę ugnį iš popierinių dėžių. Kodėl? Labai įdomu. Ugnis įsiliepsnojo, ir namo dažai pradėjo degti.

Kas kaltas?

— Vyto, Vyto, — šaukdami vaikai rodė į Vytuką. Jis sugalvojo... Vytukas ėjo dar tik devintus metus.

Danutė nesišukavo nei tada, nei kitomis dienomis. Vaikščiojo "moderniškai". Kaip kūtvėla. Janė ištekėjo už anglo.

* * *

Vargu ar ilgai kalbės lietuviškai tas Rimutis. Neturės džiaugsmo Algis su žmona iš savo vaikų. Neišaugs iš Danutės puiki, inteligentiška lietuvaitė. Janės vaikai tik angliškai kalbės su seneliais.

* * *

O kaip turėjo būti? Arba kaip yra kitose šeimose, kuriose vaikai yra pasididžiavimas tėvams, pasigėrėjimas visiems žmonėms, tiek lietuviams, tiek nelietuviams?

Rimučio tėvas ar mama turėjo iš vakaro paklausti, kas užduota lituanistinėje mokykloje, ar pamokos jau paruoštos. Jei ne, pasakyti, kad pamokas paruoštų. Jei reikia, padėti. Iš ryto neklausti, ar eis į mokyklą, o laiku pažadinti vaiką, gerai pavalgydinti ir nuvežti į lituanistinę mokyklą.

Algis su žmona turėjo arba ir vaikus vežtis į kiną, arba su vaikais likti namie. Visi kieme galėjo poilsiauti, vaikams ką nors įdomaus paskaityti ir visiems užsisakyti po dešrelę ar ledų. Dešreles vaikai galėjo iškepti lauke.

Danutei, atrodo, jau turėjo ne mama sakyti, o tėtis. Jei pyksta, tai kodėl jis nepasako. Turi pasakyti aiškiai, tvirtai ir pakankamai garsiai, kaip tėvui ir vyrui tinka. Mama tik turėjo užsakyti grožio salione sudėti Danutei plaukus. Grožio saliono savininkė turėjo įtikinti, savo autoritetu, kad Danutė turi nuostabiai gražią kaktą, kurios neturėtų plaukais slėpti, nes paslepianti visą grožį... Užsiskleidimas akių jau pasenęs dalykas.

Janytei į lietuviškos šeimos sukūrimą kelias turėjo būti ruoštas jau nuo mažens. Jaunučių, skautų organizacijos, stovyklos, sporto klubai, tautiniai šokiai, choras, studentų lietuvių organizacijos. Nereikia nei grasinti, nei prileisti, kad sukurs nelietuvišką šeimą. Verčiau aiškinti iš realaus gyvenimo, kiek mišrių šeimų nutolo nuo lietuviu, nuo tėvų ar išsiskyrė ir paliko viens kitą. Nepritinka ar nepritampa mergaitė ar vyras, nutekėjusi ar vedęs, itališkoje, prancūziškoje ar ukrainiškoje šeimoje. Jų kiti papročiai ir kalba. Jei tėtis per daug geria, tai nereiškia, kad visi lietuviai blogi. Tūkstančiai gerų. O svetimtaučiai, ar visi geri?

Faktai kalba už save. Rimutis, atrodo, tvarko šeimą ir savo lituanistini mokymasi. Algis su žmona savimylos, egoistai tėvai, kuriems daugiau rūpi malonumai, negu vaiku auklėjimas. Danutės ir Janės motinos neturi paspirties iš tėvų.

Tokiu su įvairiais varijantais problemų tarp tėvų ir vaiku daugybė. Ir visur yra kaltė tėvu ar vieno iš jų. Vieną kartą esi tėvas, motina, tai kinai, kavutės, šokiai yra tik sąlyginai tau galimi dalykai, nes pirmoj eilėj yra tavo vaikai. O kortos, karčiamos, svetimtaučiu klubai — peržegnok juos ir net į tą pusę nepažiūrėk.

Tėvai turėtu gyventi savo vaikams. Užtai jų atpildas bus gražiai išauklėti vaikai. Savo vaikuose gali atrasti dalį savęs. Jie mūsų paveikslas...

Tėvai turėtų turėti aiškų vaizdą, kas iš jų vaikų turėtų išaugti, kiek juose turėtų atsispindėti lietuviška kultūra, ir ta kryptimi vaikus auklėti. Būti tvirtais savo nusistatyme ir pažiūrose. Juk kai tik sudvejosi savo vertybių verte, pralaimėsi, dar kovos nepradėjęs. Aiškus nusistatymas, aiškus auklėjimas ir aiškus įsakymas, kai neklauso. Jei neklauso, pasakyk vieną kartą taip, kad "surinktum iš širdies". Vaikas matys, kad čia ne juokai, o tėvams esminis ir gyvybinis reikalas. Prisiminkim lietuv. patarlę "už vieną muštą duoda dešimt nemuštų". Tai labai teisinga patarlė. Ji mums dar vieną dalyką pasako. Jei jau vaikai buvo mušti, tai jau ten su šypsena šilko virvute neglostė. Tai kaip mes galime išauklėti vaikus vien gražiais žodžiais ar nuolaidomis, jei yra vaikų su palinkimais į blogą. Kai prašoma vaiko, o neįsakoma nei nereikalaujama, tai vaikui tik to ir bereikia. Belieka neklausyti. Juk tėvų balse jau aiški nuolaida.

N u s i k a l s t a tie tėvai, kurie leidžia sprendimus daryti nesubrendusiems vaikams neva "laisvės, demokratijos" vardu. Jei jaunuolis nėra bent 18 metų amžiaus, jis nėra subrendęs nei fiziniai, nei protiniai; jo sprendimai nėra nei tikslūs, nei pagristi gyvenimo patyrimu. Čia tėvų patarimai ir sprendimai būtini. Kai vaikai neklauso, o jie neklauso dažnai, jiems tenka tai, ko jie savo noru, valia ir darbais užsipelnė. Gali tekti gailėtis visą amžių. Gali būti nelaimingas visą savo gyvenimą. Gali kentėti tiek, kiek tik gali skausmo pakelti. Tačiau jei tėvų neklausei, tenka kaltinti tik save. ¶¶¶

BESIRŪPINANT VAIKŲ GEROVE

Kas rūpinasi

Kas rūpinasi našlaičiais, nuolat skriaudžiamais ar apleistais vaikais?

Trupučiuką mes visi, kurie aukojame įvairioms šalpos organizacijoms. Trupučiuką ir federalinė bei atskirų valstybių valdžia. Tačiau tie du trupučiukai nesudaro nei minimumo, kaip toliau pamatysime. Skirtingose valstybėse dramatiškai įvairuoja ir sumos, kurios yra valdžios išleidžiamos "pašalpiniams" vaikams išlaikyti. Taip pvz. Niujorkas už kiekvieną šalpos reikalingą vaiką išleidžia po 10.28 dolerių per metus. Texas valstybei vienas vaikas kainuoja tik — 24 centai, o Idaho — 19 centų per metus. Sunku net bandyt įsivaizduoti, kokį "aprūpinimą" gautų tie apleistieji vaikai, jei neprisidėtų ir privačios pašalpos organizacijos. Tačiau ir to, ką jos prideda, dar labai, labai negana.

Šiuos duomenis pateikia J. H. Reid, Amerikos Vaikų Gerovės Sąjungos direktorius.

Kaip pataisyti

New Castle, Pa., miestelis atrado labai efektingą būdą nusikaltėliams jaunuoliams pataisyti. Normaliai, tokie, pirmą kartą nusidėję, patenka į pataisos namus ar net į kalėjimą, drauge su prinokusiais nusikaltėliais.

Šio miestelio savivaldybė įsteigė savanorišką patarėjų-auklėtojų grupę, kuri sudaryta iš oresniųjų gyventojų. Jaunuolis teismo pavedamas vieno iš tų patarėjų priežiūron. Kas savaitę po valandą jie praleidžia kartu, dažniausiai auklėtojo namuose. Tai trunka 12 savaičių, o reikalui esant, ir ilgiau. Tolimesnė auklėjimo eiga — pagal patarėjo rekomendaciją. Dažniausiai tik tų pašnekesių ir pakanka, nes jų metu jaunuolis patiria tą dėmesį, susirūpinimą jo gyvenimu ir pasitikėjimą, kurio jo paties tėvai nesugebėjo, negalėjo ar pašykštėjo jam duoti.

Kur padirbėti

Artėja vasara, jos stovyklos, o šiais metais — ir didysis Jaunimo Kongresas. Tačiau tarp šių įdomių įvykių bus ir gerokas skaičius nuobodžių, dykaduoniškų savaičių. Jei mažamečiui vasara atneša po stebuklą kiekviename gėlės žiede, tai paaugliui atostogų žavesys netrukus atbunka, nesusiradus prasmingo užsiėmimo.

Todėl to amžiaus jaunuoliams yra gerai vasarą padirbėti. Gali tai būti įvairūs didesni darbai namuose ar pas gimines. Jei šeimos sąlygos to reikalauja — tesusiras jaunuolis apmokamų darbelių pas kaimynus, o jei vyresnis — tepabando kasdieninę tarnybą. Pasiturinčios šeimos jaunuolis gali gauti neapmokamo, savanoriško darbo ligoninėje ar prieglaudoje, tyrinėjimų centre ar kurioj kitoj iš daugelio institucijų. Šios rūšies užsiėmimas bus labai naudingas ir paties jaunuolio charakteriui, ir gal profesijos pasirinkimo atžvilgiu.

Amerikos Ligoninių Sąjungos direktorius Edwin L. Crosby labai pataria tėvams, kad jie ragintų savo paauglius imtis šios rūšies savanoriško darbo. Ši sąjunga yra išleidusi brošiūrėlę "Twenty Questions About Volunteer Services for Teen Agers in Hospitals", kurią išsiuntinėja dykai. Ją galima gauti, paprašant šiuo adresu: A.H.A., 840 North Lake Shore Drive, Chicago, Ill.

Mūsų jaunimas galėtų padirbėti ir įvairiose lietuviškose institucijose.

Kol nevėlu

Paskutiniaisiais metais amerikiečių spaudoje užtinkama daug susirūpinimo ir pasisakymų apie svetimos kalbos mokymą mokyklinio amžiaus vaikams. Bene ryškiausi ir mus, lietuvius, labiausiai savo kalbos puoselėjimui paskatinantys yra dr. W. Penfield teigimai. Juos čia perduosime, sutrauktus iš p. Petrauskienės straipsnio "Moteryje" (1965, lapkričio - gruodžio nr.).

Dr. Penfield yra garsus smegenų chirurgas, tad ir mokymosi procesą aiškina, pasiremdamas smegenų zonų funkcijomis bei jų sugebėjimu priimti impresijas bei patyrimus. Šiuo atžvilgiu daugiausia dėmesio kreipiama į vadinamą "neužimtąją" smegenų dalį, esančią kairiojoje smegenų pusėje. Ir iš tikrųjų, gimimo metu ji yra lyg tas dar nepradėtas dienoraštis. Su kiekviena kūdikio išgyventa diena, jon įrašomi visi pergyvenimai ir patyrimai. Ji kontroliuoja atmintį, ji vėliau vartojama kalbėjimui.

Iki 10-tų ar 12-tų vaiko amžiaus metų ta "neužimtoji" zona galutinai pasiskirsto į veiklos dalis ir po to jau taip lengvai nebepriima naujų impresijų. Todėl ir yra labai svarbu, kad dar nepasiekęs 10 metų vaikas jau gerai mokėtų savo gimtąją ir tas šalutines kalbas, kurių nori gyvenime mokėti.

JONAS MEDUŠAUSKAS

PASIMATYMAS SU ŠVENTUOJU ARSO KLEBONU

Greitasis traukinys, be gailesčio spiaudydamas juodų dūmų kamuolius į sodriai žalią gegužės mėnesio gamtą, nudardėjo Lyono link. Mudu pasilikova Bourg-en-Bresse stotyje. Buvo vakaras ir lietus stropiai plovė bėgių tinklą.

Pastogės nakčiai ilgai ieškoti nereikėjo. Matėsi, kad atostogų metas dar nebuvo prasidėjęs. Už tai ir mūsų nusižiūrėto viešbučio savininkas nesuraukė veido, kai jam pasakėm, kad norėtume pigaus kambarėlio ir be pusryčių. Tuoj pat gavom raktą, ir mūsų rankų nebevargino lagaminai. Laimingi, kad šis klausimas teigiamai išsisprendė, išskubėjome į miestą. Mums rūpėjo patirti, iš kur ir kada važiuoja autobusai į Arsą.

Sekančią dieną anksti išsiritome iš lovos ir dar tyliom gatvėm nuspaudėm į aikštę prieš geležinkelio stotį. Čia jau stovėjo senos išvaizdos autobusas, į kurį jo vairuotojas krovė pašto maišus. Kai motoras ėmė dūgzti ir drebinti visą automašiną, pašto maišų ir maišelių buvo daugiau, negu keleivių: be mudviejų — viena motina su sūnumi, tikriausiai iš Alzaso, nes kalbėdami nuolat maišė prancūziškus ir vokiškus sakinius, ir dar vienas apyjaunis vyras, kurs, vos pajutęs po savim sėdynę, susigūžino ir užsnūdo.

Kelias iš Bourgo į Arsą yra pradžioj tiesus kaip strėlė. O ankstyvą valandą jis buvo dar ir visiškai tuščias. Todėl mūsų autobusas patogiai skriejo pačiu jo viduriu. Mes dairėmės į visas puses, norėdami pažinti naują kraštą. Bet lauke ly-

Jonas Medušauskas yra pedagogikos lektorius Ehrenwirtho knygų leidykloje Miunchene. Bendradarbiauja keliuose lietuvių išeivių laikraščiuose ir žurnaluose.

Kaip matome, ši teorija ypač svarbi mums, kurie kartais nesijaudiname, jei vaikas nemoka idiomatiškai gyvos lietuvių kalbos. Galvojame, kad vėliau bus lengviau. Pasiskaitys knygų — ir sustiprės. Pagal dr. Penfield — labai klystame.

Nėra pagrindo baimintis, kad abi kalbos pradės maišytis, jei mes patys darkytais išsireiškimais ar ištisais sakiniais vaikų neklaidinsime. Vaikai turi nuostabų persijungimo mechanizmą — teigia dr. Penfield. Maždaug kaip skirtingų bangų radijo stotys, taip įjungiama ar išjungiama vienos ar kitos kalbos srovė.

Jei išmuš

Dantų gydytojai įsakmiai ragina tėvus, kurių vaikai grįžta namo su išmuštais dantimis, kuo greičiausiai surankioti juos, ir drauge su vaiku nuvykti dantų gydytojo kabinetan. Yra įmanoma dantis atauginti.

Juo jaunesnis vaikas, tuo lankstesnis kaulas, kuriame dantys įaugę. Tad, jei vaikas susižeidžia burną, jo priekiniai dantys daugumoj atvejų iškrenta su visomis šaknimis. Jei tokia pat nelaimė įvyktų suaugusiam — dantys lūžtų.

Patariama tuoj suieškoti išmuštus dantis, juos įdėti pasūdyto vandens indelin ir, iš anksto pranešus dantų gydytojui, su vaiku vykti jo kabinetan. Dantų įsodinimas nėra skaudus ir neužima daug laiko. Tai, žinoma, darytina tik su nuolatiniais dantimis. Po dešimties ar daugiau metų toks dantis vėl pasiliuosuos, bet tada jaunuolis bus pakankamai didelis, kad būtų galima įstatyti dirbtinį.

Paruošė Gintarė Ivaškienė

nojo, ir pakelės gamtovaizdžiai dengėsi pilku, sunkiai permatomu šydu. Čia ir ten iškildavo sodybų kontūrai, pasivyniodavo kiek pievos ir javų laukai. Šitą tiršto rūko suvienodintą aplinką transponavo autobuso motoras į monotonišką gaidą, kuri viliote viliojo pasekti kriokčiojančio kaimyno pavyzdžiu. Ir jei autobuso priekis būtų skleidęs ne vien garsus, bet ir šilumą, vargu ar būtume atsispyrę tam gundymui. Dabar gi drėgna vėsuma purtyte purtė ir rietė į kamuolį. Net ir kalba kažkaip nesilipdė.

Patylėjus gerą valandėlę, paįvairinamą trumpais sustojimais, kad pravažiuojamų vietovių paštininkai — be uniformų, su mėlynom biretėm ir su smilkstančiom cigaretėm burnos kampuose — spėtų kiek apardyti prieš mus įrengtą maišų barikadą, pajutau šaltą kaip ledas žmonos ranką ant manųjų, sukryžiuotų, besitrinančių viena į kitą. Žvilgtelėjęs į jos ramų, susikaupusį veidą, spėjau, kad jos mintys šią akimirką siekė vakarykščią sceną, kai grįžę nekūrentan viešbutin peršlapusiais ir sustirusiais sąnariais, išalkę, kvapsniai garuojančios vakarienės vaizdinių persekiojami, guodėmės ir stiprinomės naujuoju mūsų kelionės pobūdžiu: išlipę iš traukinio, mes nebebuvom turistai, trokštą viską išvysti puošniausiame pavidale, lengvai neatsižadantys patogumų. Ne, mes esam pradėję maldininkų kelionę, todėl visi tie mūsų išgyvenami trūkumui lygiai taip pat priklauso pasirinktam pamaldumo aktui kaip ir pati malda aplankysimoj šventovėj. Juos turime pakelti be kritiškų pastabų, be rūstavimo.

Dangus buvo gerokai nušvitęs, kai mūsų kojos palietė Arso gatvių grindinį. Mus tuoj pat apglėbė rytų vėjas, su įniršimu bešluojąs debesų masę į pilksvas krūvas. Trupučiuką palūkėjus, būtų tarp jų pasirodę mėlyni lopai.

Nuo gatvės, kurios viena pusė tiesiai mūro siena, o kitoje maišosi kavinės su krautuvėlėm, tenka pasilypėti iki Arso bazilikos šventoriaus krašto. Dar keli žingsniai, ir jau stovime šv. Jono Vianney bažnytėlėje, kurios nava tik 20 x 5 m. Iš jos, per senąjį chorą, patenkame į baziliką, pristatytą po šventojo mirties. Virš dešiniojo bazilikos altoriaus, paauksuotos bronzos relikvijoriuje, ilsisi 1859 m. mirusio Arso klebono palaikai.

Prie didžiojo altoriaus jau buvo įpusėjusios Mišios parapijiečiams. Šiokiadieniį jų skaičius neperšoko poros tuzinų, bet už tai jie išsiskyrė savo veikliu dalyvavimu: visi kaip vienas atsakinėjo kunigui lotyniškai ir visi artinosi prie Dievo stalo. Arsiečiams išsiskirsčius, neperdidelė bazilika vėl prigužėjo naujų tikinčiųjų. Neramūs jų žvilgsniai ir trumpi pasišnabždėjimai išdavė, kad tai buvo iš toliau atvykusi maldininkų grupė. Ir iš tikro, kai ant šv. Jono Vianney altoriaus suliepsnojo žvakės ir atsivertė mišiolas, bazilikos skliaustais nuaidėjo vokiškos maldos ir giesmės.

Paaukoję dvejas Mišias, vokiečiai maldininkai — jie vežėsi su savim vieną paralyžuotą mergaitę, įsitaisiusią riedinčioj kėdėj, — apleido bažnyčią. Po jų ir mudu išėjova ir, susiradę jaukesnę kavinę,

užsisakėva pusryčių. Ramu buvo aplinkui — tiek kavinėj, tiek gatvėj! Prie gretimo stalo šventiškai apsirengęs senukas sriubčiojo kavą, iš didelio puoduko, į jį įmerkdamas trapų raguolį. Protarpiais jis nusibraukdavo ranka savo ūsiukus, įsikniaubdavo į naują "La Croix" numerį ir jam įdomesnes naujienas garsiai atpasakodavo padavėjui, kuris lyg pasimetęs zujo po tuščias patalpas, į nuotaikingą painformavimą atsiliepdamas vien dusliais šūksniais: "Tikrai?", "Neįtikėtina!", "Ką jūs sakot?!".

Kol baro kavos mašinoj užvirė vanduo šviežiai kavai, spėjom parašyti keletą atvirukų draugams. Nekartą man yra kilę abejonių, ar verta lieti rašalą tokiomis progomis, ar tai nėra vien pigi mada, už kurios slypi paprastas suvenyrų biznis. Nieks negincys, kad atvirukų rašymas iš pakelės atitinka nūdienį, plačiai paplitusį, paprotį. Taip pat pasitaiko, kad kai kurie seka juo, trokšdami truputį papuikuoti: štai veizdėkit — aš Paryžiuj; išvaikščiojau Luvrą, Montmartrą ir Senos krantines; mačiau liekną Eifelį ir paslaptingą La Giocondos šypseną. O jūs, kuriems siunčiu meniškus atvirukus, jūs ten, namie pasilikę, šiuo metu man atrodot tokie atsilikę...!

Jei atviras žavesys naujybėmis ir iš jo išplaukiąs noras pasidalyti dar šiltais įspūdžiais su kitais priklauso visiškai natūralioms žmogaus susidūrimo su pasauliu apraiškoms, tai lygiagrečiai su tuo gali pasireikšti ir sąmoningesni pergyvenimai, kurių šaknys siekia draugystę. Draugas, sakoma, yra mūsų antrasis aš. Drauge mes save pratęsiam bei praplečiam. Draugas gali mus atstovauti ten, kur mes tuo metu negalime būti, gali atlikti už mus tai, ko mes dabartinėj būklėj neįstengiam. Tad šitoje plotmėje atvirukas tampa draugystės ženklu, ypač jei rašantysis dar atsižvelgia į grynai asmeniškus draugų nusiteikimus: juk vienas gal labiau domisi pastatais, kitas — žmonėmis; vieną imponuoja šita istorinė asmenybė, kitą — kita; vienam daugiau reiškia Roma, kitam — gal Verona. Pradžiuginančiu ženklu, nes regiu dalykus, kurie mano draugui taip pat artimi ir brangūs. Padrąsinančiu ženklu, nes ir jo didžiuosius rūpesčius, kovą ir nevilti išpasakoju šventajam.

Papusryčiavę ir kavos šilumą pagyrę daugiau, negu jos skonį, nužingsniavome atgal į bažnyčią, kad ramybėje apžiūrėtume šv. Jono V. veiklos pėdsakus ir kiekvienas sau pamedituotume.

Arso klebono gyvenimą pažinojau iš turiningos, su dideliu įsijautimu parašytos Francis Trochu monografijos. Į mano rankas ji pakliuvo vienoje Vokietijos didmiesčio ligoninėje. Tuo metu, prisimenu, pro vieninteli mūsų kambarėlio langą niūriai vidun žvelgė sugriauto, nuo dūmų pajuodavusio, kažkokio pastato mūrai, išgąstingai liudydami neseniai pralėkusią karo šmėklą. Gi šalimoj lovoj per dienas baltavo ligos iškankintas veidas ir rankos. Mano kaimyno jėgos nuolatos mažo, ir nieko neatsirado kas jam pagelbėtų. Jis buvo kokių 25 metų, troško pagyti ir gyventi, gyventi ypač dabar, kada nebestaugė sirenos ir bombos nebevertė pelenais namų ir žmonių. Bet šis neslepiamas noras išsivaduoti iš ligos pančių netrukdė jam nė kiek būti akyliu ir nuosekliu: iš eilės simptomų nuspėjo jis rimtą savo būklę ir pramatydamas, kas jo laukia, ėmė ruoštis susitikti su Kristumi.

Tad tokioj aplinkoj, kada taip iš arti ir taip skaudžiuos pavidaluos apsireiškė žmogaus ir jo kūrinių likimas, stipriai mane veikė šv. Jono Vianney asmenybė, apsisprendusi besąlygiškai tarnauti Dievui, o ne tam, kas greit praeina ir visiems laikams pražūva.

Daug detalių, sukrautų Fr. Trochu veikale, išblėso, praeities lobiui gausėjant mano atminty, tačiau senosios Arso bažnytėlės vidus man nebuvo visiškai svetimas. Čia, tiesa, po šventojo mirties žymesnių pakeitimų ir nepadaryta — tik Filomenos altoriaus šiandien nebėr; Filomenos, į kurią nusižeminęs klebonas nukreipdavo tikinčiųjų dėmesį, kad tik jis pats nebūtų per dažnai jo centre.

Senoj zakristijoj, atsišliejusi į pustamsį kampą, dar tebestovi kukli, iš poros lentų sukalta, klausykla, prieš kurią sulinkdavo vien vyrų keliai. Moteriškų atgailautojų virtinės krypdavo į šv. Jono Krikštytojo koplyčią, kur buvo ir tebėr prisiglaudusi kita, dailesnė klausykla. Kad šv. Jonas Vianney užsitarnavo klausyklos kankinio vainiką, matosi jau vien iš energijos ir laiko kiekio, skirto atgailos sakramentui: paskutiniaisiais savo gyvenimo metais jis klausykloje ištverdavo vidutiniškai po 15 val. per parą. Ir jei klausyklų langeliai galėtų prabilti, patirtume daugiau, nei knygose suminėta, kokios malonių srovės nutekėjo čionai iš dangaus į žemę. Kiek daug staigių, iš anksto neužplanuotų, posūkių iš tingaus kurtumo apreiškimo tiesoms į niekados nebenumalšinamą jų alkį; iš kietos, egoistinės laikysenos į bendruomeninę būtį, kuriai sava dalintis; iš savižudiško tvarinio kompetencijos peržengimo į laisvės šan-

so išnaudojimą asmens atbaigai, remiantis šitos laisvės Kūrėjo nurodymais, — kiek tokių nuodugnių persiorientavimų įvyko, akis į akį susidūrus su šventu ir dar ypatingom charizmom apdovanotu kunigu!

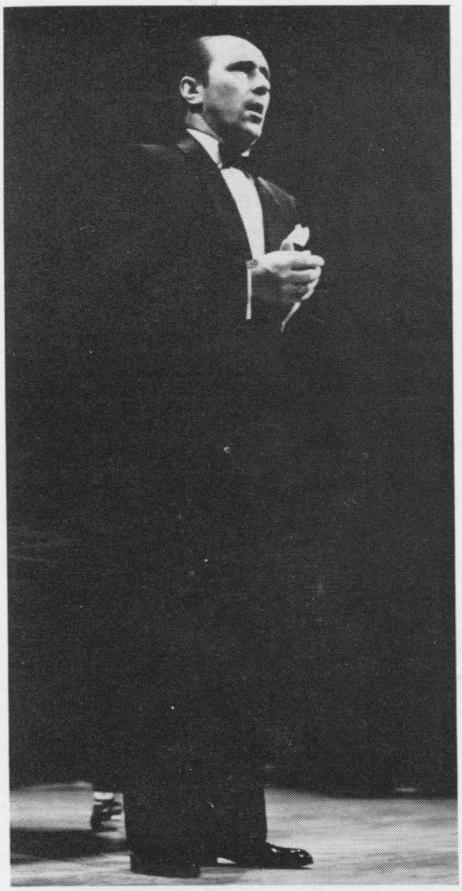
Skaitant bei apmąstant kurio nors šventojo gyvenimą, negalima išleisti iš akių rimtų hagiografų perspėjimo, jog ne viskas šventųjų elgesy turi būti laikoma sektinu pavyzdžiu ir ne visi jų pamokymai — tinkančiais visiems laikams. Yra veiksmų, kuriuos paakstina kilnios intencijos, ugningas ryžtas kuo greičiau įgyvendinti savyje ir aplinkoje tai, kas pažinta kaip gera. Tokie žygiai gali jau būti kitų stebimi su nuostaba, o gal net ir su baime. Vienok jie priklauso vidinės raidos pradžiai ir juose atsispindi dar savotiškas netikrumas, tam tikras bandymas, ieškojimas. Taip ir šv. Jonas Vianney, žvelgdamas atgal į savo pirmųjų kunigystės metų atgailos priemones, prisipažino, jog kai kurios iš jų buvusios vien "jaunatvės kvailybės", pareikalavusios vėliau, per penkiolika metų, skaudaus užmokesčio.

Didvyriškas kun. Jono stropumas teikiant atgailos sakramentą yra didi paskata ne vien jo luomo atstovams, bet ir visiems pasauliečiams, kad jie nevengtų klausyklos — ypač dabar, kada, suprastinus pasninko įsakymą, vargu ar galima be niekur nieko nuleisti negirdom primygtiną Bažnyčios kvietimą kuo dažniau dalyvauti Eucharistiniame pokylyje. Be to, kas nepabūgsta pažvelgti į save tokį, koks jis iš tikro yra — be grimo, be konvencinės maskės; kas reguliariai pertikrina dar šviežius savo istorijos lapus, palygindamas save su Kristumi kaip aukščiausia norma, ir, suradęs iš naujo baisių neatitikmenų, nebando jų numažinti ar net išvis nuneigti, bet prieš Kristaus atstovą klausykloje pilnai prisipažįsta esąs kaltas ir trokšta atgailos aktu pataisyti šiaip jau nebepakeičiamą praeitį, o atnaujintu ryžtu prasmingiau formuoti savo ateitį, — tam susitaupo visokie vargai ir nusivylimai, beieškant sielos sveikatos pas psichoterapeutus, belaukiant, kad žmogaus ranka duotų tai, kas iš tikrųjų nesilaiko jos delne.

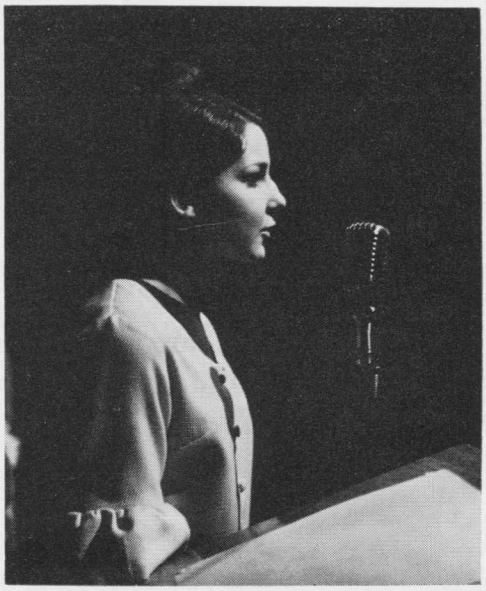
Arso lankytojas, užmetęs akį į senosios bažnytėlės sakyklą, suras savo vaizduotėje, jei jam nestigs žiupsnelio istorinių žinių, šalia Jono Vianney tėvą Lacordaire, tos pat epochos (†1861) ir tos pat tautos sūnų. Ir be jokių pretenzijų į vispusišką šitų dviejų asmenybių priešpastatymą konstatuos jis keletą skirtingų bruožų. Lacordaire — konvertitas; Vianney — tikis ir pamaldus iš mažens. Pirmasis — baigęs aukštuosius teisės, vėliau teologijos mokslus; antrasis — vargais negalais pralindęs pro Lyono kunigų seminarijos egzaminus — ir tai ne iš karto ir ne be altruistinės klebono Balley pagalbos. Vienam kaip iš rago liejosi straipsniai bei traktatai, o spausdintas žodis tapo veiksmingu įrankiu, stiprinant tikėjimą Didžiosios revoliucijos sukrėstoj visuomenėj, derinant laisvės idėjas su katalikų Bažnyčios mokslu; kitam tuo tarpu plunksna atsisakė tarnauti platesniu mastu — ją gavo atstoti šiltas lūpų žodis su visom teigiamom betarpiškos komunikacijos pusėm, bet kartu ir su jos ribotumu. Ir kai mokslinio pažinimo alkis išvedė amžium jaunesnį Lacordaire iš Paryžiaus į Romą, o iš ten domininkonų ordino restauracijos planai jį kreipė į eilę Prancūzijos miestų, Jonas V. ištvėrė 41-rius metus vienoj ir toj pačioj parapijoj, kurioj buvo 230 sielų; už tai kiti iš visos Prancūzijos ir net užsienio ėmė būriais keliauti Arsan. Skyrėsi Vianney nuo Lacordairo ir sakykloj: pastarasis švitėjo, tryško erudicija, žavėjo gražbylyste net ir skeptiškus Paryžiaus Notre-Dame lankytojus — to viso stigo Arso klebono pamokslams, o vienok jo žodžiai eidavę iš širdies ir pataikydavę į širdis.

Jei mes dvasinių grumtynių arenoje nesilaikytume laiko vienumo, bet peršoktume šešetą šimtmečių atgal ir tėvo Lacordairo vietoj įsivaizduotume jo ordino šventaji Tomą Akvinietį, turėtume du polius, tarp kurių išsiskliaučia šventa kunigo aureolė; arba du tipus — negabųjį ir genijų — su lygiais šansais padaryti garbę kunigo rūbui. Tad ir šituo atžvilgiu kunigo pašaukimas išsiskiria iš kitų, kuriuose pasiekti teigiami rezultatai didesniam laipsny priklauso nuo protinių pajėgų, nuo stambesnio medžiaginių sąlygų telkinio. Gilesnis Arso klebono gyvenimo pažinimas gal nevienam padėtų išvengti tų ligūstų kompleksų, kurie atsiranda, kai būtinai norime įsirikiuoti šv. Tomo pašonėj, nors visų talentų jėga kreipia kunigišką egzistenciją šv. Jono Vianney link.

Paskutini karta parymoje prie karsto to kunigo, kuriam jokia auka ir jokia kančia nebuvo per didelė, kad tik padėtų žmonėms atstatyti gyvą santyki su Kristumi, užsukom dar į senąją kleboniją, — muziejų, į Apvaizdos koplyčią, pavaikščiojom seno kaimo gatvelėm. Ir kai vėl judėjom autobusu Bourgen-Bresse kryptimi, labiau nei dangus ir gamtovaizdžiai mane domino vienas klausimas: kaip su nūdieniais socialiniais sąjūdžiais suderinti neturto dorybės praktiką? ¶¶¶

Vaizdai iš "L. L." straipsnio konkurso premijų įteikimo ir koncerto: kairėj viršuj — solistas Ant. Pavasaris. Vidury — premijų laimėtojų vardu žodį taria A. Gylytė. Apačioj — kalba "L. L." red. K. Trimakas, S. J., scenoj stovint p. Jurgaitienei, priėmusiai savo dukters Viktutės premiją (III jaunimo), A. Gylytei (II jaunimo), mecenatui V. Kuliešiui ir "L. L." techninei redaktorei B. Bulotaitei.

KATALIKŲ IR PROTESTANTŲ BENDRAVIMO REIKALU

Netiesa, kad mes vieni kitus ignoravome: bendravimo tarp katalikų ir protestantų lietuvių tarpe buvo ir anksčiau.

Neseniai "Ateityje" ir kitur nuskambėjo žinia, kad keli katalikai susitiko su protestantų būreliu E. Gerulio namuose ir nutarė bendrauti. "Laiškai Lietuviams" tą įvykį atžymėjo net vedamųjų skyriuje: "Praeityje mūsų "bendravimas" pasireikšdavo vien minėjimų invokacijų paskaitymu, jei rengėjai rasdavo reikalą pakviesti du dvasiškius — katalikų ir protestantų. Neieškodami priežasčių, tetvirtinsime: mes iki šiol vieni kitus beveik visai ignoravome... Krikščionių vienybės savaitėje sausio 23 d. Čikagoje mažas lietuvių protestantų ir katalikų būrelis vienbalsiai išreiškė norą, kad pagal Kristaus troškimus jau yra pribrendęs laikas, kaip ir kitose tautose, taip ir lietuvių visuomenėje skleisti krikščionių vienybės mintį" ("L. L.", vasaris, 47 psl.).

Iš šio vedamojo darau dvi išvadas: anksčiau vieni kitus ignoravome, o tik dabar tie keli žmonės ėmėsi skleisti krikčionių vienybės mintį.

Mano gyvenimiškoji patirtis rodo ką kitą. Bendravimas tarp katalikų ir protestantų seniai jau buvo ne vien tik "invokacijų skaityme", bet ir platesniuosiuose baruose. Esu kilęs iš Biržų krašto, kur patys Biržai ir keli valsčiai turėjo nemažą nuošimtį protestantų gyventojų. Žinau, kad įvairių tautinių švenčių proga ten visada viename būryje matydavosi ir protestantų ir katalikų, ir stačiatikių kunigų. Ir bendrai gyvenime tarp jų bujojo tamprūs draugystės saitai. Biržų gimnazijos krepšininkai ypač buvo garsūs visoje Lietuvoje. Nacių okupacijos metais Z. Puzinauskas Biržų krepšininkus nusivežė į Kauną žaisti su tuometiniu Lietuvos meisteriu. O Biržų krepšinio komandoje pusė žaidėjų buvo katalikai, kita pusė — evangelikai. Prieš kiekvienas rungtynes jie sustodavo į ratelį ir drauge pasimelsdavo taip, kaip kuris moka. Tai gali paliudyti ir mano artimas bičiulis Eug. Gerulis.

Čikagoje veikia dešimtys klubu. Vieni jų veiklą pradeda pavasariniu pikniku ir baigia rudeniniu silkių pikniku, kiti įrėžia gilesnę vagą į išeivijos kultūros istoriją. Tarp pastarųjų žinomas ir biržėnų klubas. Tame klube katalikai su evangelikais dalinasi pusiau, ar gal net evangelikai viršija. Bet nuo 1951 m. čia visi visuomet surandam bendrą kalbą ir igyvendinam išliekančius uždavinius: išleisti biržėno poeto Kazio Binkio raštai, užsakyta Lietuvių Enciklopedija išlaisvintų Biržų gimnazijai, istota nariu į Lietuvių Fondą. Ir visa tai padaryta bendrais kataliku ir evangelikų balsais, nes visi čia esam broliai, Radvilų krašto sūnūs.

Kai katalikų dienraštis "Draugas", globojant Loyolos universitetui, 1953 m. suruošė žurnalistikos kursus, juos lankė ir protestantai. Taip pat lankė ir kun. V. Bagdanavičiaus vedamas šv. Rašto studijas.

Prisimenu, kai popiežius Jonas XXIII gyveno paskutines

dienas, gavau ilgą broliui katalikui užuojautos sklidiną bičiulio protestanto laišką. Jis gailėjosi didžiojo popiežiaus ir užuojautos mintimis dalinosi su savo bičiuliu kataliku.

Tokių pavyzdžių galiu daug suminėti, kurie liudija, kad paskirų katalikų, o ypač biržėnų, kartais labai nuoširdus bendravimas su protestantais jau seniai buvo, o taip pučiama šių metų sausio 23 d. būrelio katalikų su protestantais susitikimo deklaracija mums nieko naujo nepasako. Gal tik tiek, kad tas bendravimas kartais nebebus surištas su "rizika", nes jį jau leidžia Katalikų Bažnyčia.

Dėl to bendravimo savo laiku rašantis šiuos žodžius turėjo nemalonumų. Berods 1952 m., draugų biržėnų paprašytas, parašiau ne teologini, bet grynai beletristinį straipsnį protestantų žurnalui "Mūsų Sparnai", kuris ir dabar gražiai tebebujoja, tik gal kartais užsidaręs perdaug konservatyviuose rėmuose. Po kurio laiko teko susilaukti priekaištų iš katalikų pusės. Dabar gi skaitau spaudoje, kad ir šis žurnalistas jau kelia katalikų ir protestantų dialogo reikalą. Taigi, blėsta "pragarai" ir pamažu artinamės su atsiskyrusiais būreliais į artimesnį bendradarbiavimą, kurį kai kurie katalikai jau pradėjome prieš eilę metų. Todėl, esant tokiai atmosferai, jau nebebaisu praeities įspūdžiais pasidalinti ir iškelti tai, ko jaunieji redaktoriai nežino.

Vladas Ramojus

Ne bet koks, bet tik ant religinių pagrindų pastatytas santykiavimas tarp katalikų ir protestantų yra tikrai ekumeninis, t. y. siekiąs krikščionių vienybės.

Asmeninė patirtis turi didelės įtakos nusiteikimui. Tai gerai vaizduoja aukščiau įdėtų minčių autoriaus p. Vl. Ramojaus pavyzdys.

Nenuostabu, kad tokia patirtis beveik kiekvieną verčia žiūrėti į reikalą bent kiek iš asmeninio taško. Iš to asmeninės patirties taško į visą ekumeninį reikalą žiūri ir p. Vl. Ramojus, suminėdamas jo paties patirtus sugyvenimo tarp katalikų ir protestantų epizodus. Esame p. Vl. Ramojui dėkingi už tą ekumeninę dvasią ir tų faktų iškėlimą viešumon. Jie pavaizduoja, kad jau ir praeityje lietuvių tautoje būta sugyvenimo tarp skirtingas krikščionių pažiūras išpažįstančiųjų asmenų.

Deja, p. Vl. Ramojus, savo rašinyje darydamas išvadas, nepilnai suprato nei kas "L. L." buvo pasakyta apie anos katalikų - protestantų grupės pareiškimą, nei kas mūsų komentuota, nei gal kas iš tikro yra ekumeniniai santykiai tarp skirtingų krikščionių. Dėl to gal bent dalinai yra "kaltas" ir anų "L. L." komentarų trumpumas. Tikimės, kad iš sekančių minčių paaiškės, ko trumpuose komentaruose nebuvo įmanoma išreikšti.

P. Vl. Ramojus rašė: "Iš šio ("L. L.") vedamojo darau dvi išvadas: "anksčiau vieni kitus ignoravome, o tik dabar tie keli žmonės (atseit, ana maža grupė — K. T.) ėmėsi skleisti krikščionių vienybės mintį".

Tenka pastebėti, kad ir pirmoji ir antroji išvada yra per daug kategoriškai išreikštos ir, kaipo tokios, nebeatitinka aniems "L. L." komentarams.

Pirma, žinodami, kad praeityje buvo ir dabartyje tebėra asmeninių pažinčių, visuomeninių susibūrimų (prie kurių priskaitytini ir p. Vl. Ramojaus suminėti faktai) ir gal net ekumeninių pastangų tarp katalikų ir protestantų, buvome atsargūs ir netvirtinome taip kategoriškai, kaip p. Vl. Ramojus savo išvadoje. Mes rašėme: "Pas mus yra dar b e v e i k visiška tyla... Mes iki šiol vieni kitus b e v e i k visai ignoravome".

Taip pat, kalbėdami apie visų krikščionių vienybę, turėjome galvoje ekumeninį, t. y. religiniai visuomenini arba visuomeniniai religinį, reikalą. Bet kokios asmeninės pažintys, silkių piknikai ar pasimatymai "tautinių švenčių proga", kuriuose dalyvauja skirtingų religijų žmonės, gali turėti ekumeninės reikšmės, bet gali tos reikšmės visai neturėti. Tad kaip pavyzdį komentaruose suminėjome invokacijas. Jos yra visuomeniniai religinės. Bet kokios gi pažintys, suėjimai tarp protestantų ir katalikų nebūtinai jau tuo pačiu yra krikščionių vienybės siekimas. Jos gali turėti geros sugyvenimo įtakos, bet, jei jos neatliekamos religinėje dvasioje, jos nėra ekumeninės.

Antra p. Vl. Ramojaus tariamoji išvada, kuriai jis priešinasi, yra taip pat jo per daug kategoriškai išreikšta: "tik dabar tie keli žmonės ėmėsi skleisti krikščionių vienybės mintį". Savo komentaruose nerandame žodinio pagrindo "tik tie keli" išvadai. Ne komentaruose, bet dabar išreiškiu savo nuomonę, kad (mano ribotomis žiniomis) anas tokio pobū-

● Bažnyčia moderniajame pasaulyje

Visuotinis Bažnyčios Susirinkimas po ilgų ir karštų diskusijų priėmė dokumentą, kuriame svarstomas Bažnyčios ryšys su pasauliu ir siūlomos gairės spręsti pasaulio kankinančioms problemoms. Dokumentas tuo įdomus, kad jis skirtas ne vien krikščionims, bet viso pasaulio žmonėms. Jis susideda iš trijų dalių — įžanginėje kalbama apie žmogaus padėtį moderniajame pasaulyje, pirmoji dalis kalba apie Bažnyčią ir žmogaus pašaukimą, antroji tyrinėja kelias skubaus sprendimo laukiančias problemas.

Patys pirmieji šios pastoracinės konstitucijos žodžiai taip skamba: "Šio amžiaus žmonių, ypač neturtingųjų ir prispaustųjų, džiaugsmai ir viltys, skausmai ir rūpesčiai yra Kristaus sekėjų džiaugsmai ir viltys, skausmai ir rūpesčiai. Iš tikrųjų, visa, kas yra tikrai žmogiška, randa atgarsį jų širdyse, nes jų bendruomenė yra žmonių bendruomenė. Suvienyti Kristuje, jie yra vedami Šventosios Dvasios kelionėje į jų Tėvo karalystę. Jie dėkingai priėmė kiekvienam žmogui skirtą išganymo žinią — štai dėl ko ši bendruomenė jaučia, kad ji yra tampriausiais ryšiais surišta su žmonija ir su jos istorija".

Nors žmonija yra nustebinta savo atradimais ir savo jėga, ji dažnai su nerimu kelia klausimus, kur pasaulis eina, kokia žmogaus vieta visatoje, kur glūdi asmens ir visuomenės siekių prasmė, koks galutinis tikrovės ir žmonijos likimas (3 skyrius). Neturėdama jokios žemiškos ambicijos, Bažnyčia siekia tik vieno: vedant draugiškajai Dvasiai tęsti Kristaus darbą. Juk ir Kristus atėjo į šį pasaulį liudyti tiesą, gelbėti, o ne teisti; tarnauti, o ne būti patarnaujamas. Išpildyti šį siekį Bažnyčia turi skaityti laiko ženklus ir juos suprasti Evangelijos šviesoje. Tokiu būdu ji gali kiekvienai kartai suprantama kalba atsakyti į nuolatinius žmonių klausimus apie šį ir ateinantį gyvenimą bei apie jų tarpusavius ryšius (4 skyrius).

Pirmoji dalis padalinta į keturius skyrių pluoštus. Pirmajame (12 — 22 skyriai) kalbama apie žmogaus asmens vertę. Čia sklandžia kalba pakartojama Šventojo Rašto ir krikščioniškos minties išvados

---

džio susitikimas tarp katalikų ir protestantų lietuvių išeivijoj tikrai buvo pirmas.

Iškeldami tai, kas darytina ateity, neturėjome jokio tikslo nuvertinti praeities darbų. Praeitis turėjo ir tebeturi savo įtakos dabarčiai. Ir p. Vl. Ramojaus suminėti faktai, be abejo, gali turėti tam tikros įtakos. Tačiau jie yra daugiau asmeniniai ar grupiniai (vis minimi biržėnai), o taip pat ne religiniai (išskyrus krepšininkų bendrą maldą ir šv. Rašto studijas). Tuo tarpu komentaruose mes kalbėjome apie stoką ir reikalą tikrai ekumeninio santykiavimo lietuvių išeivių visuomenėje. To tikrai dar iki šiol kaip ir nėra. Tad ano katalikų-protestantų būrelio susitikimo proga į tai ir atkreipėme lietuvių visuomenės dėmesį. Ne atsitiktinai. Katalikų Bažnyčiai nuo Visuotinio Susirinkimo atkreipus savo dėmesį į krikščionių vienybės reikalą, kreipiame ir mes savo bei skaitytojų žvilgsnį ta linkme. Netolimoje ateityje "Laiškuose Lietuviams" ši tema bus paliesta išsamiau.

Kęstutis Trimakas, S. J.

apie žmogų, sukurtą Dievo atvaizdu, bendruomenišką savo prigimtimi, suskilusį pačiame savyje. Žmogaus vertės šaknys glūdi jo pašaukime bendrauti su Dievu (19 skyrius). Čia taip pat paliečiamas ateizmas.

Antrajame pluošte kalbama apie žmonijos bendruomenę. Nuolat augantis vienas nuo kito priklausomumas dar neveda į brolišką žmonių dialogą. Pats Dievas nori, kad žmonės sudarytų vieną šeimą ir elgtųsi kaip broliai (24 skyrius). Kiekvienam žmogui reikia suteikti visa, kas įgalintų jį gyventi tikrai žmogišką gyvenimą: maistą, aprangą, pastogę, teisę pasirinkti luomą, sukurti šeimą; teisę mokslui, darbui, geram vardui, pagarbai tinkamai informacijai, veiklai pagal sąžinės balsą, privatumo apsaugai ir teisėtai laisvei visur, net religiniuose dalykuose (26 skyrius).

Trečiasis pluoštas svarsto žmogaus – veiklą pasaulyje. Žmogaus veikla gauna savo prasmę iš savo santykio su žmogumi, nes kai žmogus dirba, jis pakeičia ne tik daiktus ir visuomenę, bet taip pat išvysto patį save. Jis daug išmoksta, jis lavina savo gabumus, jis save prašoka. Tinkamai suprastas, šis augimas yra didesnės vertės negu turtai, kuriuos žmogus gali sukrauti. Žmogus yra brangesnis dėl to, kas jis yra, negu dėl to, ką jis turi (35 skyrius; pastaroji mintis paimta iš krikščionio egzistencialisto Gabrielio Marcelio).

Ketvirtajame pluošte nagrinėjamas Bažnyčios vaidmuo moderniajame pasaulyje. Bažnyčia tiki, kad per savo narius ir visą savo bendruomenę ji gali talkinti žmonijai sužmoniškėti (40 skyrius). Kas seka Kristų, tobulėjį žmogų, tas pats tampa pilnesniu žmogumi (41 skyrius). Kadangi Bažnyčios misija ir prigimtis jos neriša su kuria nors atskira kultūra ar kokia politine, ekonomine ar socialine sistema, Bažnyčia savo visuotinumu gali būti labai tampriu ryšiu tarp skirtingų žmonių bendruomenių ar tautų (42 skyrius). Ypatingai pabrėžiama pasauliečių rolė: "Pasauliečiai turi žinoti, kad jų krikščioniškos sąžinės pareiga įrašyti dieviškąjį įstatymą į žemiškąjį miestą; iš kunigų jie gali tikėtis dvasinės šviesos ir maisto. Tegul pasauliečiai nemano, kad jų ganytojai yra tokie ekspertai, kurie galėtų duoti atsakymą kiekvienai, nežiūrint kaip komplikuotai, problemai. Verčiau, apšviesti krikščioniškos išminties ir klausydami mokančiosios Bažnyčios, pasauliečiai turi prisiimti savo pačių vaidmenį" (43 skyrius).

Antroji deklaracijos dalis pavadinta: "Apie kai kurias ypatingos svarbos problemas". Šioji dalis padalinta į penkis pluoštus. Pirmajame kalbama apie šeimos ir vedybų vertės ugdymą (š. m. kovo mėn. jį "L. L." perspausdino ištisai). Antrasis pluoštas skirtas nagrinėti kultūros pažangai. Čia įvertinamos šių dienų kultūros keliamos vertybės: moksliniai tyrinėjimai ir ištikimybė tiesai, bendradarbiavimas, tarptautinio solidarumo pajutimas, aiškesnis ekspertų atsakomybės jausmas, noras padaryti gyvenimo sąlygas palankesnes visiems, ypač tiems, kurie yra neturtingi (57 skyrius). Tikintieji, kunigai ir pasauliečiai, turi teisę laisvai tyrinėti, laisvai galvoti, kukliai ir drąsiai išreikšti savo nuomonę tuose klausimuose, kuriuose jie yra kompetetingi (62 skyrius).

Trečiasis pluoštas skirtas ekonominiam ir visuomeniniam gyvenimui. Pabrėžiama, kad socioekonominėje srityje reikalinga ne tik daug reformų, bet taip pat galvojimo pakeitimo (63 skyrius). Dievas sukūrė žemę ir jos turtus, kad jais galėtų naudotis visi žmonės; todėl jais naudojantis reikia prisiminti, kad jie būtų ne vieno, bet visų gėriui. Ketvirtasis pluoštas kalba apie politinį visuomenės gyvenimą. Čia pabrėžiama, kad Bažnyčia yra nesurišta su bet kokia politine sistema. Ji yra ženklas ir apsauga transcendentinei žmogaus prigimčiai (76 skyrius).

Bene pats įdomiausias yra penktasis pluoštas, pavadintas "Taikos ir tautų bendruomenės ugdymu". Čia Susirinkimas taria kietus žodžius apie atominius ginklus. Išradus mokslinius ginklus karo baisumas ir iškrypimai labai padidėja, nes, šiuos ginklus panaudojant, karo veiksmai atneša masinį ir nenumatytą sunaikinimą, tokiu būdu toli peržengiant teisėto apsigynimo ribas. Iš tikrųjų, jei tie karo įrankiai, kurie yra didžiųjų kraštų ginklų sandėliuose, būtų pilnai panaudoti, sektų beveik visuotinės ir abipusės skerdynės, nekalbant apie platų pasaulio apnaikinimą ir mirtinas ginklų išdavas... Tai turėdamas omenyje, šis šventas Susirinkimas pasirašo po totalinio karo pasmerkimu, kurį neseniai paskelbė popiežiai, ir išleidžia sekančią deklaraciją: bet koks karo veiksmas, siekiąs sunaikinti miestus ar žemės plotus kartu su jų gyventojais, yra kriminalas prieš Dievą ir patį žmogų. Jis vertas besąlyginio ir nedvejotino pasmerkimo" (80 sk.). Susirinkimas ragina viską daryti, kad būtų sukurta pastovi taika. Ypač raginami auklėtojai jaunuosiuose ugdyti taikos troškulį (82 skyrius). Taika neįmanoma be tarptautinio bendradarbiavimo, todėl iškeliamas reikalas pajėgiosioms

tautoms padėti ekonominiai atsilikusioms. Bendradarbiavimo reikia ir augančios žmonijos maitinimo metodams plėtoti bei atrasti moralių šeimos apribojimo būdų (87 skyrius). Susirinkimas pageidauja, kad Bažnyčioje būtų įsteigtas sekretoriatas, kuris, katalikų bendruomenėje žadindamas rūpestį neturtingais kraštais, jiems telktų pagalbą ir ugdytų tarptautinį socialinį teisingumą (90 skyrius).

Konstitucijos išvadoje (93 skyriuje) yra žodžiai, kurie gerai nusako viso dokumento dvasią: "Ne kiekvienas, kuris šaukia "Viešpatie, Viešpatie!" įeis į dangaus karalystę, bet tieji, kurie daro Tėvo valią, stipriai į ranką paimdami prieš juos esantį darbą".

● Kunigas ir kardinolas Los Angeles

Paskutiniu metu spaudoje dažnai minima "autoriteto krizė" Bažnyčioje. Pavyzdžiu statomi kunigo William DuBay pergyvenimai Los Angeles mieste.

Los Angeles arkivyskupiją tvarko kardinolas James Francis McIntyre. Kardinolas yra tapęs kunigu po profesinio darbo finansų srity — yra gabus administratorius, iškilęs Niujorko arkivyskupo kardinolo Spellmano globoje. Los Angeles arkivyskupijoje yra pastatęs daug mokyklų. Politine orientacija perdėm atsargus, linkęs palaikyti dešinįjį sparną. Bažnyčios Susirinkime savo pažiūromis pasirodė kaip vienas konservatyviausiųjų.

Kunigas DuBay yra dvigubai jaunesnis už kardinolą. Temperamentu karštas, jautriai reaguojąs į matomas neteisybes. Dėl savo įsitikinimų pasiruošęs kęsti nemalonumus. DuBay yra iš pašaukimo liudininkas, ne reformatorius-praktikas. Savo, kaipo kunigo, pašaukimą priima rimtai, be kompromisų, tačiau, reikalui esant, yra pasiruošęs kunigo karjerą aukoti savo liudijimui.

Būdamas kitoje vyskupijoje DuBay tikriausiai nebūtų turėjęs tiek nemalonumų su savo vyskupu. Los Angeles vyskupijoj jo kelias buvo gana sunkus. Per paskutinius trejus metus jis buvo šešis kartus iškeltas. Visų pirma, jis buvo perkeltas iš priemiesčio parapijos dėl straipsnio už integraciją, atspausdinto parapijos biuletenyje. Vėl iškeliamas už pamokslą apie rasinį teisingumą. 1964 m. balandžio mėn. kardinolo suspenduotas už naudojimą nepatvirtintų maldų vaikų rytinių pamaldų metu. Tų pačių metų birželio mėnesį jis nusiuntė telegramą popiežiui, prašydamas perkelti kardinolą McIntyre, nes šis atsisakęs remti rasinę diskriminaciją panaikinantį įstatymą Californijoj ("Fair Housing Law") ir neleidęs kunigams apie šį įstatymą kalbėti. Už šią telegramą DuBay perkeltas į Anaheimą. Po 1965 m. riaušių Los Angeles kun. DuBay paskiriamas kapelionauti seselių vedamai ligoninei, nes jis laišku spaudoje pasisakęs apie Los Angeles padėtį. Šių metų vasario 14 d. kunigas DuBay skaitė paskaitą Centre Studijuoti Demokratines Institucijas Santa Barbaroj, Calif., kurioje iškėlė pasiūlymą organizuoti kunigams unijas su teise streikuoti. Už šią paskaitą DuBay atleistas iš kapeliono pareigų ir suspenduotas. Šiuo metu jis dirba kaip talkininkas Synanon House, Santa Monica, Calif.

Kyla du klausimai: ko verti kun. DuBay siūlymai iš vienos pusės, ir ko vertas drastiškas jo tramdymas iš kitos pusės? Paskutinis pasiūlymas — organizuoti kunigų uniją — nerado palankaus atgarsio. Amerikiečių katalikų pasauliečių redaguojamas savaitraštis "Commonweal" pripažįsta, kad "paprasti kunigai yra labiausiai nuskriausta klasė Bažnyčioje. Jie turi praktiškai maža teisių, viešoji opinija rodo maža simpatijos jų problemoms, jie teturi skurdžias galimybes savo reikalus pristatyti vyskupams ar popiežiui". Tačiau "unija daugiau nieko neatsiektų, kaip tik sutvirtintų trūkumą, suteikdama jam juridinį teisėtumą. Unija taip pat įteisintų sąvoką, kad kunigai yra tik Bažnyčios tarnautojai". JAV jėzuitų leidžiama "America" pasisako: "Jei tėvo DuBay siūlymas ko nors vertas, tai jo vertė glūdi čia: kad jis gali paveikti daugiau vyskupų ir vienuolynų vyresniųjų peržvelgti reikalą keisti tradicinius santykius".

Kun. DuBay pergyvenimai yra dabartinės situacijos simptomas — santykiai aštrėja ten, kur pasitaiko karštų, viena kryptimi rimtai apsisprendusių liudytojų ir tam nepritariančių asmenų su autoritetu. Ši istorija moko mus pačius stengtis įžvelgti situasijos painumą ir joje dalyvaujančių žmonių skausmą ir nebandyti juos iš anksto teisti mūsų pačių neapgalvotomis teorijomis, kaip komunistų įtaka ar tikėjimo praradimu.

Tenka pripažinti, kad yra nemaža vyskupijų, kur tokie atvejai yra sprendžiami kur kas sekmingiau — kur, pokalbio keliu išsiaiškinus, tiksliau klausoma ir išmintingiau įsakoma.

A. L.

EXECUTIVE HOUSE

IŠTRAUKA IŠ ANAPUS

Sekančia ištrauka iš "Tiesos" (1966. II. 17) nenorime vien parodyti, kad okupuotoje Lietuvoje yra žmonių, nemėgstančių būti kritikuojami ir atsikeršijančių už tokią kritiką. Tokių žmonių pasitaiko beveik visur. Šią ištrauką dedame kaipo vieną iš daugelio gyvų pavyzdžių, kaip ten, viršininkams savavaliaujant, yra susidariusios palankios sąlygos tokiam kerštui įgyvendinti. Kerštaujančio vedėjo rusišką pavardė lyg išduoda "didžiojo brolio" leteništą mūsų tautiečių traktavimą, kuriuo jau nebe pirmą kartą nusiskundžiama tenykštėje spaudoje.

SĄLYGOS KERŠTUI UŽ KRITIKĄ

Atrodė, turėjo būti galas intrygoms. Traktorininkas Vincas Čeponis, pasitelkęs į pagalbą liaudies kontrolierius bei spaudą, surado tiesą. Ignalinos gyvulių priėmimo punkto vedėjas M. Sanikovas buvo priverstas kortas atidengti.

— Taip, paprastus ir griežtus papeikimus ir įsakymą — Čeponį atleisti iš darbo — rašiau už tai, kad jis mane kritikavo, — prisipažino vedėjas.

Mušėsi į krūtinę, atgailaudami, jog aklai palaikė Sanikovą ir visiškai nesigilino į darbininko įrodinėjimus, ir Vilniaus mėsos kombinato vadovai, profsąjungos vietos komiteto pirmininkas A. Čiurikovas ir juriskonsultas V. Urbonaitis. Negražūs, piktos rankos parašyti įsakymai nekalto žmogaus adresu buvo panaikinti.

Bet Vincas Čeponis, pernelyg gerai žinodamas Sanikovo būdą, punkte ilgiau dirbti nepasiliko. Šito ir užteko vedėjui. Jis, patenkinęs Čeponio pareiškimą, maloniai patrynė rankas ir piktą žvilgsnį nukreipė į darbininką Antaną Juodgalvį.

— Ir jis mane kritikavo! — kartą pasakė Sanikovas kolegoms. — Mano veiksmai, mat, rūpi.

Daug svarbių darbų praėjusią vasarą atliko Antanas Juodagalvis. Beveik vienas javus kertamąja nupiovė. O rudenį, kai buvo skirstomos premijos, vienintelis Juodagalvis jos negavo. O papeikimo susilaukė. Punkto vedėjas Sanikovas viešai pasakė:

— Jis liežuvio nemoka už dantų laikyti. Čeponiui pritaria.

Spalio septintąją, kaip ir paprastai, punkto darbuotojai Tverečiuje supirkinėjo gyvulius... Rytojaus dieną punkto vedėjas Sanikovas ne juokais užsipuolė Juodagalvį:

— Kodėl vakar pavogei kiaulę?

— Kaip tai! — nustėro šis.

Tvarte nieko nustatyti nepavyko. Pasirodė, kiaulių esama net daugiau, negu jų buvo priimta pagal dokumentus. Pora bekonų kriuksėjo visiškai nenumeruoti. Ir Sanikovas tą dieną atlyžo. Tačiau sekančią dieną vėl:

— Jeigu nesugrąžinsi kiaulės, iš darbo varysim. Drožk į Tverečių ir be kiaulės negrįžk!

Ką darys žmogus. Įsakymas yra įsakymas. Dvi dienas, pasitelkęs į pagalbą apylinkės milicijos įgaliotinį, nepažįstamus žmones, Juodagalvis pakelėmis ieškojo dingusios kiaulės. Ieškojo, klausinėjo, pakol susirgo. O kai grįžo į punktą, Sanikovas naują giesmę užtraukė:

— Rašyk pasiaiškinimą, kodėl pravaikštas darai?

Juodagalvis ir šiaip, ir taip aiškinasi. Bet vedėjas ir klausyti nenorėjo. Užpyškino griežtą papeikimą už pravaikštą ir įsakė rašyti naują pasiaiškinimą, kodėl pavogė kiaulę.

— Aš su juo vis tiek susitvarkysiu, — neslėpė jis savo tikslo.

Ir susitvarkė. Parašė rūstų isakymą, kad darbininką Antaną Juodagalvį atleidžia iš darbo už tą pačią tariamą pravaikštą ir nesąžiningumą. Labai keista, bet tokiam įsakymui po pamokos su Vincu Čeponiu, vėl lengva ranka, nesiteikdami pasikalbėti su darbininku, pritarė Vilniaus mėsos kombinato vadovai ir vietos profsąjungos komitetas.

Juodagalvis vėl — į prokuratūrą, į teismą. Po dvidešimties dienų Vilniaus mėsos kombinato vadovai, gavę Ignalinos rajono prokuroro raštą, vėl ėmė muštis į krūtinę, jog ir šį kartą neapsižiūrėjo, aklai patikėjo Sanikovui. Tačiau dabar jie apsidraudė popierėliais. Parašė raštą Sanikovui, kad tučtuojau grąžintų į darbą Juodagalvį ir iš savo kišenės apmokėtų žmogui padarytą nuostolį. Prie viso šito, dėl šventos ramybės, griežtą papeikimą vedėjui parašė. Ką darys Sanikovas? Ogi rašto, kuriame ėjo kalba apie tai, kad už padarytą darbininkui materialinę skriauda atskaičiuoti iš vedėjo atlyginimo, jis niekam nerodė. Vietoj atlyginimo, jis punkto raštinėje dar pikčiau pasakė:

— Patikėkit manimi, čia nė vienas kritikas nedirbs! Arba aš — arba jie.

— Nesuprantama, kodėl Vilniaus mėsos kombinato vadovai taip nuolaidžiauja Sanikovui?

Tą patį klausimą ir mes keliame.

VĖŽYS IR VIRUSAI

JUOZAS VENCKUS, S. J.

NOBELIO PREMIJA

Neseniai trys prancūzai — Lwoff, Monod ir Jacob — gavo Nobelio premiją. Visi trys yra garsiojo Pasteur Instituto Paryžiuje tyrinėtojai.

Prancūzija jau seniai nebeturėjo tokios garbės. Iš to krašto fizikos Nobelio premijos paskutinė laimėtoja buvo Joliot-Curie, duktė tos garsiosios Curie, kuri išrado radiumą. Madame Joliot-Curie dirbtinių radioaktyvių kūnų atradimai tiesiai vedė prie satelitų ir prie Gemini pagaminimo. Motina ir duktė mirė kaip aukos savo atrastų nuostabių spindulių. Joliot, dukters vyras, buvo priveligijuotas Madame Curie mokinys ir dirbo kaip ekspertas prie Tautų Sąjungos. Joliot ir jo žmona perdavė rusams atominės energijos paslaptis, kuriomis rusai labai greitai ir labai gerai pasinaudojo, pralenkdami amerikiečius savo satelitais. Iš medicinos paskutinis prancūzų Nobelio premijos laimėtojas buvo 1928 m. Charles Nicolle. Tą visą laikotarpį be Nobelio premijos prancūzai vadino savo "mokslo naktimi".

Šis dabartinis trijų prancūzų laimėjimas yra didelė "šviesi diena" visai tautai. Jie dirbo su bakterijomis ir virusais. Tai yra labai maži gyviai, bet, kaip jie patys pasakė, "kas yra tiesa mikrobams, tas yra taip pat tiesa ir drambliui". Lwoff pridūrė: "Mūsų išradimai tuo tarpu neturi tiesioginio pritaikymo medicinai. Bet šie tyrimai yra būtinai reikalingi, kad žinotume tą būdą, kuriuo normalios celės pavirsta vėžio celėmis".

Nobelio premijas skiriantys Stokholmo Instituto nariai pareiškė: "Mokslininkai Monod, Jacob ir Lwoff savo tyrimais žymiai pagilino mūsų žinias apie gyvių prisitaikymą, generaciją ir evoliuciją..."

Viskas prasidėjo 1944 m., kada biochemikas Avery atrado, kad DNA (deoksiribonukleino rūgštys) turi didelės reikšmės paveldėjime. Praslinkus 9 metams, 1962 m., du anglai ir vienas amerikietis — Crick, Watson ir Wilkins — sugebėjo išaiškinti, kaip susidaro DNA molekulė. Už tai jie gavo Nobelio premiją. Be DNA nesusidaro jokia gyva medžiaga. Iki šiol mes žinojome, kad yra genai arba paveldėjimo faktoriai. Nuo tų genų priklauso mėlynos akys, plaukų spalva, sveikata ar palinkimas į ligą ir pagaliau natūralaus gyvenimo ilgis. Iki šiol buvo taip dėstoma, kad kiekvienai kūno ypatybei atitinka koks nors genas, kuris iš tėvų ar protėvių gimimo keliu perduodamas vaikams.

Tie prancūzai mokslininkai įrodė, kad yra kitokių genų, kurie reguliuoja biocheminius procesus: vieni procesą pradėdami (gène régulateur), kiti sustabdo ("gène répresseur"). Monod vadina celę fabriku, o enzymus (panašias į mieles) mašinomis. Kaip fabrikai su visomis savo mašinomis kartais turi sustabdyti savo produkciją, taip ir celė turi mokėti reguliuoti savo procesus. Jau tuojau matome, kad prisiartinome prie vėžio. Juk vėžys tuo ir skiriasi nuo normalios celės, kad procesas eina be jokio sustojimo, lyg tarytum koks elektrinis skambutis, kuris skamba ir skamba, ir niekas nemoka išjungti elektrinės srovės. Esminiai cheminiai junginiai yra jau minėtoji DNA ir RNA (ribonukleinė) rūgštis. Jos turi grandinės formą; gali būti tiesios, vingiuotos kaip spiralė, gali būti vientisos, ar dvigubos, ar tik užlenktos viename gale. Jos yra esminiai būtinos gaminti proteinams.

Dabar įsivaizduokime, kad į žmogaus celę įsibrauna koks nors virusas, pvz. raupsų ar polio. Kas atsitiks? Virusas yra celė. Jis irgi turi savo DNA ir RNA. Virusas perlenda celės membraną, nugali jos DNA ir RNA ir panaikina jos biocheminius procesus stabdančius genus. Virusai naikina celes, patys besidaugindami. Jie gali daugintis citoplazmoje ar branduolyje. Svarbu žinoti, kaip sveika ir normali celė reaguoja į tokį įsibrovėlį, kaip ji stengiasi jį izoliuoti, sudaryti aplinkui kokį nors apvalkalėlį.

Kyla klausimas, kaip toks virusas, padaręs tiek žalos vienai celei, pereina į kitą, sveiką, celę. Kiti virusai kristalizuojasi, net sudarydami kristalus su 20 paviršiais. Atsiminkime, kad virusai yra labai maži: polio virusas turi 30 milimikronų diametrą, o raupsų — 300 milimikronų (milimikronas yra dešimtmilijoninė centimetro dalis).

VĖŽIO PRIEŽASTYS

Dirbdami su laboratorijos gyvulėliais, jų tarpe atrandame tokių, kurių negalime apkrėsti vėžiu, tuo tarpu kai kitus galima labai lengvai apkrėsti. Aiškiai matyti, kad yra tokios stiprios konstitucijos gyvuliukų, kurie atsispiria vėžiui. Tokią stiprią konstituciją mes prileidžiame ir žmonėms.

Jeigu kas iš prigimties ir neturėtų tokio atsparumo vėžiui, tai dar nereiškia, kad jis būtinai turi susirgti vėžiu. Dar turi prisidėti kitos priežastys, kurios turi veikti kartu ir pagal tam tikrą eigą. Visi žinome, kad ginčijamasi, ar rūky-

POKALBIAI SU JAUNIMU

Su džiaugsmu skaičiau kun. Grauslio str. "Meilė gyvenimo ir literatūros šviesoje" ir pagailėjau, kad ne kiekvienas jaunuolis šiuos taip patraukliai skambančiomis antraštėmis straipsnius įkąs; reikėtų jiems paaiškinimų. Ar nemanote, kad būtų gera greta šių straipsnių sudaryti paskaitų ciklą, jei taip tiktų tai pavadinti. Aš galvoju apie tokius grupinius pokalbius; tik reikėtų iš anksto paskelbti spaudoj, kur ir kada bus, ir kviesti visus jaunuolius ir jaunuoles ateiti, pasiklausyti ir padiskutuoti. Galėtų užsimegzti visai gražus ratelis jaunimo, o tai būtų ir jiems įdomu, ir kartu jie lavintų lietuvių kalbą, ypač Jaunimo Metuose.

Jūsų Kačinskienė, Čikaga

PRIDĖTI — DAUG DIRBTI

"Laiškų Lietuviams" sausio numerio 44 psl. radau atvirą laišką Audronei Čeponytei, kuriai atsako Janina Puškorienė. Ji Audronei siūlo: aukoti šv. Mišias, Komunijas, maldas, rožančių, šv. Sakramento aplankymus, mažus nusigalėjimus bei gailestingumo darbus Lietuvos išlaisvinimui.

Vis tik lietuvaitei Audronei dar reiktų pridėti: būti dorai, kilnių idealų, daug dirbti dėl Lietuvos išlaisvinimo, šaukti į pasaulį, kur tik galima, visais būdais reikalauti Lietuvai laisvės, nes vien malda neatneš to, ką darbas turi. Seniai pasakyta: "Dirbk ir Dievas padės"; be darbų, žygių ir niekas kitas nepadės. Štai kas rašoma iš Lietuvos: "Mes išgyvenome drauge su Jumis, kai Jūs ėjote ieškoti laisvės ir teisybės, ką mūsų širdys galėjo išgyventi girdint tą simbolišką maldą ir tris kartus beldimasi į Jungtinių Tautų duris. Dėkojame Jums už žygius, rūpesčius ir maldas". Lietuvaite, jei nori, kad tau sektusi gyvenime, daug dirbk, matyk ir kurk lietuvišką šeimą su Dievo palaima, būk kantri ir ištverminga, gimtosios žemės šauksmo ir papročių nepamiršk. Gyvenimas — mokykla!

Balys Brazdžionis, Čikaga

---

mas sukelia plaučių vėžį, ar ne. Eksperimentai yra padaryti. Jeigu mes apkrėsime laboratorijos gyvulėlius persišaldžiusios žmogaus nosies sekrecijomis ir paskui duosime jiems kvėpuoti cigarečių dūmų, tai po kiek laiko fluorescencijos mikroskopu rasime jų kvėpavimo trakto sekrecijose atipiškų celių, kurios jau nėra normalios, bet turi pavojingų simptomų. Iš to seka, kad visi tie, kurie persišaldo arba serga gripu turi nerūkyti ir nekvėpuoti nikotino dūmų prirūkytame kambaryje.

Trečia dažna priežastis yra hormonų pusiausvyros praradimas. Laboratorijoje yra nesunku iššaukti vėžį hormonų pagalba. Hormonų pusiausvyros praradimas turi ryšio ir su dirbtine gimimų kontrole, kuriai vartojami tam tikri hormonai, pavyzdžiui, progesteronas. Kai kuriais atvejais jie yra medicinoj visiškai leistinai vartojami, tačiau toks gausus hormonų naudojimas gal galėtų turėti pavojingų vėžį sukeliančių pasekmių.

* * *

Mokslininkai Lwoff, Monod ir Jacob šios Nobelio premijos tikrai nusipelnė. Savo tyrinėjimais jie padėjo suprasti vėžio priežastis. Tai svarbus žingsnis į priekį: juk tik žinant vėžio priežastis bus galima bandyti atrasti tinkamas priemones, kaip nuo jo apsisaugoti ir net išsigydyti.

PADĖKA

"Laiškų Lietuviams" koncertą ir vaišes ruošiant, daug asmenų mums tikrai nuoširdžiai padėjo. Ypatingą padėką reiškiame solistui Antanui Pavasariui už Čikagos lietuviams neišdildomą įspūdį palikusį koncertą ir pianistui Manigirdui Motekaičiui už rūpestingą akompanavimą. Dėkojame muzikui Antanui Nakui už nuolatinį rūpestį ir gausias sugestijas, ruošiant šį koncertą.

Dėkojame Z. Adomavičiūtei, Bubelienei, O. Gradinskienei, D. Kurauskienei, M. Marcinkienei, G. Musteikienei ir E. Trimakienei, pavaišinusioms skoningais valgiais pilną apatinę salę žmonių. Ačiū ponioms Dailidkienei, Kazilionienei, Mackevičienei ir Žvinienei už jų dovanotus valgius.

Ačiū konkurso mecenatams p. V. Kuliešiui su Ponia ir dar vienam asmeniui, prašiusiam neskelbti jo pavardės. Dėkojame dr. L. Kriaučeliūnui ir p. V. Kuliešiui, pažadėjusiems premijas sekančiam konkursui. Padėka priklauso ir rūpestingai konkurso jury komisijai iš Toronto: pirm. St. Kairiui, sekr. L. Imbrasienei, tėv. A. Prakapui, O.F.M., Vyt. Tamulaičiui ir A. Bušinskaitei.

Dėkojame "Draugo" ir "Dirvos" laikraščiams, Sophie Barcus ir "Margučio" radijo valandų vedėjams už informacinius skelbimus; "Marginiams". M. Remienei, O. Gradinskienei ir T. Pėteraitienei už bilietų platinimą.

Ačiū dr. L. Kriaučeliūnui, dr. A. Prunskienei, dr. J. Juozevičiui, Tėvams Marijonams, J. Bičiūnienei, V. Noreikai, T. Pėteraitienei, dr. St. Biežiui, dr. Z. Danilevičiui ir kitiems "L. L." parengimo proga aukojusiems žurnalui paremti.

AUKOJO

Nuoširdžiai dėkojame visiems, parėmusiems "L. L.": **6 dol. aukojo** I. Jakimavičiūtė (Hamilton); **5 dol.** — A. Jurskis (Philadelphia), J. Steponaitis (Čikaga), J. Misevičius (Kanada); **4 dol.** — A. Miselis, A. Pudymaitis, B. Perry (Čikaga), dr. A. Martus (Cleveland), R. Pikūnienė (Detroit); **3 dol.** — O. Daškevičienė (Čikaga), B. Kazlauskienė ir O. Simonaitis (Cicero).

ATSIŲSTA PAMINĖTI

JAUNIMO METŲ KALENDORIUS. 1966. Daugiau informacinės medžiagos apie Jaunimo Metus, lietuvių organizacijas, kultūrą, istoriją ir kt. vargiai ar būtų galima sutalpinti į 96 psl. knygutę. Parengė St. Barzdukas. Išleido PLB valdyba. Kaina 1 dol.

Dr. J. Savasis. THE WAR AGAINST GOD IN LITHUANIA. Tai to paties autoriaus knygos "Kova prieš Dievą Lietuvoje" vertimas anglų k. Išleido Manyland Books, Inc. 134 psl. Kaina: kietais viršeliais- 3.00 dol., minkštais- 1.25.

Vysk. P. P. Būčio ATSIMINIMAI. Surašė prof. Z. Ivinskis. Redagavo J. Vaišnora, M.I.C. I dalis — Pasiruošimas darbui. Išleido Lietuviškos Knygos Klubas. 320 psl. Kaina 3.50 dol.

Jurgis Gliauda, DELFINO ŽENKLE. 1966 m. "Draugo" premijuotas romanas. Išleido Lietuviškos Knygos Klubas. Aplanką piešė P. Jurkus. 234 psl. Kaina 2.50 dol.

Lietuvių Enciklopedijos Leidykla ruošia spaudai šešių tomų Lietuvių Enciklopediją anglų kalba. Josios kaina — 90 dol. Kviečiame šį didelį ir svarbų darbą paremti ir iš anksto enciklopediją užsiprenumeruoti: Lithuanian Encyclopedia Press, Inc., 361 W. Broadway, So. Boston, Mass.